

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETO
FINANSŲ IR MOKESČIŲ KATEDRA**

Violeta Tomaševič

Teisės ir valdymo studijų programa

**PRIVALOMOJO DRAUDIMO TEISINĖS RAIDOS
TENDENCIJOS LIETUVOJE**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas -

Lekt. G. Kuncytė

Konsultantas -

Doc. dr. A. Miškinis

Vilnius, 2006

Įvadas

1. Privalomojo draudimo esmė.....
 - 1.1. Privalomojo draudimo atsiradimas ir vieta draudimo sistemoje.....
 - 1.2. Privalomojo draudimo klasifikacijos.....
 - 1.3. Privalomojo draudimo istorinė raida Lietuvoje.....
2. Privalomojo draudimo rūšių teisinio reglamentavimo harmonizacija Lietuvoje ir Europos Sąjungoje
 - 2.1. Veiklos ir profesinės atsakomybės privalomasis draudimas.....
 - 2.2. Turto privalomasis draudimas.....
 - 2.3. Transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomasis draudimas.....
 - 2.4. Socialinis privalomasis draudimas.....
 - 2.5. Privalomojo draudimo reglamentavimas Europos Sąjungoje.....
3. Privalomasis draudimas ir Bendras Vidaus Produktas.....
 - Išvados.....
 - Rekomendacijos.....
 - Literatūros sąrašas.....
 - Priedai.....
 - Santrauka lietuvių kalba.....
 - Santrauka anglų kalba.....

ĮVADAS

Temos aktualumas.

Ekonominiu ir socialiniu požiūriu draudimas yra būtina bet kurios šalies vidaus vystymosi ir klestėjimo sąlyga, nes jis padeda sukurti saugią aplinką gyventojams bei vietiniams ir užsienio investuotojams. Draudimo esmė – persikirstyti galimą riziką visiems draudimo santykių dalyviams - yra turbūt idealiausia finansinė apsauga, garantija, kad nė vienas dalyvis, savo galimus nuostolius už nedidelį mokesčių perdavęs draudimo įmonei, įvykus nelaimei nepatirs finansinių sukrėtimų.¹ Draudimo uždavinys – draudikų ir draudėjų finansinio stabilumo užtikrinimas, kuris vykdomas mobilizuojant ir persiskirstant pinigines lėšas gautas vykdant privalomąjį ir savanoriškąjį draudimą.

Privalomas draudimas – tai tam tikrai asmenų grupei ar visiems asmenims reikalaujamas turėti draudimas įstatymų nustatyta tvarka. Valstybė pasirenka privalomąjį draudimą siekdama sukurti efektyvią draudiminę Lietuvos piliečių ir juridinių asmenų turtinių interesų apsaugos sistemą, užtikrinančią: realų žalos, nuostolių kompensavimą; ekonominiam augimui būtinos patikimos ir stabilios ūkinės aplinkos sukūrimą; draudimo, kaip investicinių išteklių šaltinio, maksimalų panaudojimą.

Įstojus į Europos Sąjungą privalomojo draudimo normų kūrimas ir tobulinimas pagal ES standartus labai svarbus ir aktualus. Teisėkūros procesas vyko paskubomis - tai matome iš įstatymų papildymų ir pataisymų. Dėl to atsiranda privalomojo draudimo teisinio reguliavimo spragų ir netikslumų. Draudimo normų praktinio taikymo nepatogumas neapsaugo trečiųjų asmenų interesų, neigiamai veikia šalies biudžetą ir neužtikrina ES tikslų. Be to, šiuo metu draudimo rinkoje vyksta pasaulinė globalizacija (tai procesas kuris palaipsniui naikina teisinius ir ekonominius barjerus tarp nacionalinių draudimo rinkų). Pasikeitimai pasaulinėje ekonomikoje įtakoja globalizacijos procesą, o jos galutinis tikslas - globalinės draudimo aplinkos kūrimas.² Todėl ir yra aktualu nustatyti privalomojo draudimo teisinio reguliavimo spragas bei numatyti privalomojo draudimo teisinės raidos tendencijas.

Darbe keliami **hipotezė**, kad ES teisės aktuose yra numatytas tokių veiklos sričių privalomasis draudimas, kurios Lietuvoje dar nereglamentuotos draudimo normomis (ar reglamentavime yra spragų).

Darbo tikslas – išanalizuoti privalomojo draudimo rūšių teisinio reguliavimo raidą Lietuvoje, teorinius ir praktinius aspektus, apibendrinti ES keliamus reikalavimus draudimo

¹Сербиновский Б Ю, Гарькуша ВН, Страхование право: Учебное пособие для вузов, 2004.с-4;

²Сердюков В. А., Страхование дело: Учебное пособие – М.: Московский психологический институт, 2005, с-305;

sirtyje ir numatyti galimas privalomojo draudimo teisinės raidos tendencijas.

Tyrimo objektas – privalomojo draudimo rūšių teisinis reguliavimas. Darbe atliekama Lietuvos įstatyminės bazės, reglamentuojančios privalomąjį draudimą, apžvalga. Dėl darbo apimties apribojimo nenagrinėjamos Lietuvos poįstatyminės teisės normos, kurios sudaro nemažą dalį privalomąjį draudimą reglamentuojančių teisės aktų.

Tyrimo dalykas:

- ūkinės-komercinės veiklos sritys, kuriose įstatymais įtvirtintas privalomasis draudimas;

- privalomojo draudimo rūšių teisinio reglamentavimo apimtis.

Temos naujumas. Privalomasis draudimas, jo rūšių teisinio reglamentavimo mokslinė analizė – tai sritis, kuri mūsų šalyje dar nėra pakankamai nagrinėjama. Daugiau dėmesio skirta privataus draudimo teisinio reguliavimo analizei ir draudimo teisės šaltiniams (R. Stankevičius); ne gyvybės draudimo veiklą reglamentuojančių teisės aktų atitikimui ES reikalavimams (G. Kazlauskas); transporto priemonių valdytojų civilinei atsakomybei (T. Rudzkis, A. Panomariovas); profesinės civilinės atsakomybės draudimo sampratai ir draudiminio įvykio apibrėžimui sutartyse (S. Bulka, T. Kontautas). Nenagrinėtas privalomojo draudimo tikslingumas žemės ūkyje ir gamtos apsaugos srityje; atsakomybės numatymo būtinumas už privalomojo draudimo nevykdymą; turto privalomojo draudimo teisės normų reglamentavimo apimtis ir kt.. Šiuo metu mokslinėje literatūroje straipsnių draudimo klausimais sutinkama nelabai daug. Mokslinė veikla draudimo klausimais buvo ypač aktyvi 2000 metais. Manau, tam įtakos turėjo šalies draudimo norminių aktų derinimas su Europos Sąjungos (ES) teisės aktais (artėjant prie pabaigos deryboms dėl narystės ES).

Teoriniai ir praktiniai darbo reikšmė Praktinio naudojimo požiūriu magistrinio darbo mokslinis tyrimas, manau, bus naudingas įstatymų leidėjui užpildant privalomojo draudimo teisinio reguliavimo spragas ir kuriant naujas privalomojo draudimo teisės normas. Tikėtina, kad draudimo rūšių klasifikacijos analizė turės ne tik teorinę, bet ir praktinę reikšmę sisteminant draudimo teisės normas. Manau, darbe pateiktos rekomendacijos bus naudingos ne tik įstatymų leidėjui, bet ir draudikams, kurie galės prognozuoti savo veiklą ir tinkamai pasiruošti jiems svarbių teisės normų pasikeitimui ar atsiradimui. Tinkamai suregulavus privalomojo draudimo veiklą galima sukurti ne tik saugesnę aplinką šalies viduje, bet ir prisidėti prie pagrindinio ES tikslo – tai laisvo prekių, paslaugų, kapitalo ir asmenų judėjimo užtikrinimo.

Tyrimo metodai. Tyrimas buvo atliekamas naudojant empirinius metodus – istorinį, mokslinės literatūros ir dokumentų studijų tyrimo metodus. Istorinis ir dokumentų studijų tyrimo metodai padėjo chronologine seka tvarkyti ir nagrinėti įstatymus su draudimo nuostatomis, jų atsiradimo sąlygas. Mokslinės literatūros studijų ir sisteminiu metodu buvo

nagrinėjamos draudimo rūšys. Surinkti duomenis analizuojami vadovaujantis lyginamosios ir vertinamosios analizės metodais. Lyginamojo ir vertinamojo metodo taikymas leido patikrinti Lietuvos įstatymo leidėjo veiksmus reglamentuojant privalomojo draudimo rūšis (ES kontekste), taip pat draudimo įtaką valstybės biudžetui 2000-2005m.

Darbo uždaviniai:

- aprašyti privalomojo draudimo atsiradimą, draudimo rūšių klasifikacijas ir pateikti savo klasifikaciją;
- atskleisti privalomojo draudimo rūšių teisinio reguliavimo raida Lietuvoje
- išsiaiškinti kai kurių privalomojo draudimo rūšių srityje ES keliamus reikalavimus (Lietuvoje dar neperimtus);
- apibendrinti privalomojo draudimo įtaką BVP;
- paneigti arba patvirtinti hipotezę, pateikiant veiklos sritys kurių privalomasis draudimas numatytas ES teisės aktuose, bet Lietuvoje dar įstatymais neregamentuotas (ar reglamentavime yra spragų).

Darbe autorius naudojo Lietuvos Respublikos įstatymus, ES direktyvas ir komisijos pasiūlymus, tarptautines konvencijas, mokslinius R. Stankevičiaus, S. Bulkos, T. Kontauto, G. Kazlausko, V. Maksimaičio straipsnius, Draudimo priežiūros komisijos, Statistikos departamento internetinių puslapių duomenis ir kt.

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, trys skyriai, išvados, literatūros sąrašas ir priedai.

Pirmoje darbo dalyje „Privalomojo draudimo esmė“ nagrinėjama privalomojo draudimo istorinė apžvalga, samprata, esmė, draudimo klasifikacijos ir pateikiama autoriaus savarankišką klasifikaciją.

Antroje dalyje „Privalomojo draudimo rūšių teisinio reglamentavimo harmonizacija Lietuvoje ir Europos Sąjungoje“ – pradedama nuo privalomojo draudimo rūšių (veiklos ir profesines atsakomybės draudimo, turto draudimo, transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo bei socialinio privalomojo draudimo) raidos apžvalgos Lietuvoje, vertinant teisinį privalomojo draudimo reglamentavimą atsižvelgiant į ES standartus. Taip pat analizuojama privalomojo draudimo rūšių teisinio sureguliuavimo apimtis.

Trečioje dalyje „Privalomasis draudimas ir valstybės biudžetas“ apibendrinama privalomojo draudimo įtaką valstybės biudžetui 2000-2005m.

1. PRIVALOMOJO DRAUDIMO ESMĖ

1.1. PRIVALOMOJO DRAUDIMO ATSIKADIMAS IR VIETA DRAUDIMO SISTEMOJE

Manoma, kad draudimo veikla, kaip ją suprantame šiandien, ėmė formuotis *ankstyvaisiais viduramžiais*. Tačiau pavienių draudimo veiklos pavyzdžių buvo sutinkama ir kur kas senesniais laikais. Kelionės, prekių gabenimas jūra ir sausumos keliais buvo susiję su nemažais pavojais. Tai buvo prielaidos, lėmusios saugumo poreikį ir paieškas būdų šiam saugumui užtikrinti. Rizika sena kaip ir pati žmonija. Be rizikos būtų neįmanoma jokia žmonijos pažanga; tačiau kartu su pažangos siekimu žmogui būdingas yra ir saugumo užsitikrinimas. Labiausiai žmonija siekė sumažinti dviejų galingų ir rūsčių gamtos stichijų - vandens ir ugnies - rizika.

Specifiniai senovės draudimo bruožai būtų tokie:

- savidrauda; draudėjai ir draudikai buvo tie patys asmenys.
- pagrindinis draudimo tikslas - tam tikros paklausos aprūpinimas, dažniausiai laidotuvių išlaidų kompensavimas. Draudimas nebuvo pelno siekiantis verslas.

XIV-XVII amžius: dominavo pervežimų draudimas (sparčiai vystantys laivininkystei)

XVIII-XIX amžius: susijęs su sparčiu pramonės vystymusi. Naujų energijos rūšių panaudojimas, perėjimas nuo manufaktūros prie fabriko, nuo rankinio darbo prie mašininio kartu reiškė ir naujų rizikos rūšių atsiradimą. Ryškėja ir valstybės įtaka draudimo rinkai. Vokietijoje, Šveicarijoje, Italijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje buvo priimti įstatymai, įpareigojantys darbdavius atsakyti už savo darbininkų sužeidimus ar mirtį. Draudimo rinkoje atsirado naujos paslaugos, padedančios dirbančiajam ar jo artimiesiems nelaimės atveju. Darbdaviai ėmė jausti savo atsakomybę už dirbančiųjų sveikatą ir gyvybę.³

Draudimas yra tampriai susijęs su civiline teisine atsakomybe. Jis atsirado kaip kompensacija tuo atveju, kai atsakomybės klausimas visiškai nekildavo (griaunantis gamtos jėgų poveikis) arba galiojančios teisinės nuostatos žalą padariusiojo atsakomybę iš esmės susiaurindavo arba visiškai panaikindavo.⁴

³ Čepinskis J., Raškinis D., Stankevičius R., Šernius A. Draudimas.- Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 1999. P.60-63

⁴ Гражданское и торговое право капиталистических государств: Учебник.- М., 1993.- С398.

Civilinės atsakomybės draudimas pradėtas taikyti XIX a. pabaigoje. Viena iš pirmųjų šios draudimo rūšies sričių buvo darbdavio civilinė atsakomybė. Prieš pat 1900-uosius metus atsirado transporto priemonių civilinės atsakomybės draudimas (pirmųjų automobilistų buvo *griežtai reikalaujama turėti civilinės atsakomybės draudimo polisus*). Plečiantis gamybai, verslui, viešajam bei privačiam transportui, daugėja ir kitų civilinės atsakomybės draudimo rūšių.⁵

XX amžiaus visos Vakarų šalys patyrė permainą, kurios esmė – intensyvus valstybės kišimasis į svarbiausias ekonominio gyvenimo sritis ir jų kontrolė. Pavyzdžiui, tuo metu, kai sutartie laisvė vis dar yra fundamentalus civilinių kodeksų principas, įstatymais buvo įdiegtos įvairios privalomos nuostatos⁶. Sparčiai didėjant automobilių skaičiui buvo pastebėtas ir įvertintas su jų naudojimu susijęs rizikos svetimam turtui, gyvybei bei sveikatai padidėjimas. Dėl to daugelyje Europos salių atsirado civilinę transporto priemonių valdytojų atsakomybę reglamentuojantis įstatymai, o vėliau ir privalomasis draudimas (nes nemaža dalis vairuotojų finansiškai nebuvo pajėgūs atlyginti nukentėjusiųjų asmenų sveikatai ir turtui padarytą žalą)⁷.

Daugeliu atvejų draudimas vykdomas savanoriška forma, t.y. remiantis privataus draudimo įmonės (draudiko) ir draudėjo susitarimo pagrindu. Tačiau pasaulinėje praktikoje yra nusistovėjusi tendencija svarbius visuomenei ir valstybei draudimo teisinius santykius reguliuoti valstybės mastu⁸.

Valstybė pasirenka privalomąjį draudimą siekdama užtikrinti atitinkamus visuomenės interesus ir poreikius. Privalomojo draudimo teisiniai santykiai reguliuojami įvairiais teisiniais norminiais aktais. Valstybei nusprendus tam tikras draudimo rūšis paskelbti privalomomis visiems valstybės piliečiams arba gyventojams, įstatymų leidžiamoji institucija tai paprastai reglamentuoja įstatymais. Tokiu atveju privalomojo draudimo sutartis tiek draudėjai, tiek draudikai įpareigojami sudaryti atskiro teisės norminio akto galia.

Valstybės suinteresuotumas kištis į draudimo rinkos veikimą kyla iš bendro suvokimo, jog tiek gyvybės, tiek ne gyvybės draudimas rizikos kaštų išskleidimo būdu duoda didelę naudą visuomenei. Privalomasis draudimas tampa ne viena iš rinkos sferų, kuria siekiama pelno, o daugiau socialinės apsaugos, kuria valstybė yra maksimaliai suinteresuota, išplėtimas į privatų sektorių pačių visuomenės narių gerovės dėlei. Draudimas gali būti analizuojamas pagal tai, į

⁵ Bulka S. Profesinės civilinės atsakomybės draudimo sampratos bei tiesioginės paskirties įgyvendinimo problema//Jurisprudencija. 2001, Nr.23(15).P.62-70.

⁶ Stankevičius R. Įstatymų leidėjo pastangos sukurti šiuolaikinę draudimo teisę Lietuvoje//Teisė. 2002, Nr.43, P.12.

⁷ Kazlauskas G. Ar Lietuvos ne gyvybės draudimo rinką reguliuojanti teisinė bazė atitinka Europos Sąjungos keliamus reikalavimus?//Teisės apžvalga. 2001, Nr.5.P.91.

⁸ Stankevičius R. Lietuvos draudimo teisės šaltiniai//Teisė. Mokslo darbai 2002, Nr.42.P.121.

kieno interesų apsaugą jis yra orientuotas – atskiro žmogaus ir šeimos socialinių, turtinių interesų ar verslo struktūrų interesų apsaugos.⁹

Draudimo įmonės (draudikai) ir draudėjai atitinkamų įstatymų įpareigojami sudaryti privalomojo draudimo sutartis pagal privalomojo draudimo rūšies taisykles. Šios taisyklės yra bendros visoms privalomąjį draudimą vykdančioms draudimo įmonėms, fondams ar asmenims, kurie pagal savo veiklos pobūdį atitinka privalančiųjų sudaryti atitinkamos rūšies draudimo sutartis, kriterijus. Privalomojo draudimo atveju draudimo sutarties šalys neturi teisės tarpusavio susitarimu siaurinti draudiminės apsaugos ribų kitaip nei nustatyta privalomojo draudimo rūšies taisyklėse. Valstybė, naudodamasi tam tikrų veiklos sričių privalomojo draudimo ypatumais, gali perkelti dalį visuomenės socialinės apsaugos funkcijų į privatų sektorių.⁹

Privalomajam draudimui būdingi tokie principai pagal L.Reitman¹⁰

1. Privalomoji forma nustatoma įstatymu (ir poįstatyminiais aktais), pagal kurį draudikai privalo apdrausti atitinkamus objektus, o draudėjai - įnešinėti reikalaujamas draudimo įmokas.

2. Draudimo įmonės kasmet vykdo apdraustų objektų registraciją, draudimo įmokų skaičiavimus ir įmokų paėmimą nustatytais terminais.

3. Objektas automatiškai įjungiamas į draudimo sferą. Draudėjas neprivalo pranešti draudimo institucijai apie privalomai draudžiamo objekto atsiradimą pas jį. Jei tai, pavyzdžiui, yra turtas, atliekant eilinę registraciją jis bus įskaitytas, o draudėjui bus pateiktos sumokėti draudimo įmokų sumos. Taip Lietuvoje buvo nustatyta, kad pastatai, priklausantys gyventojams, buvo laikomi apdraustais nuo to momento, kai jie pastatyti nuolatinėje buvimo vietoje ir uždengtas stogas.¹¹

4. Privalomojo draudimo galiojimas nepriklausomai nuo draudimo įmokų įnešimo. Tais atvejais, kai draudėjas nesumokėjo priklausančių draudimo įnašų, jie išieškomi teismine tvarka. Jei žūva ar yra padaroma žala apdraustam turtui, už kurį nebuvo įneštos draudimo įmokos, draudimo atlyginimas yra išmokamas atskaičius įsiskolinimus už nesumokėtos draudimo įmokas. Už įnašų laiku nesumokėjimą imamos baudos.

5. Privalomojo draudimo draudiminės apsaugos normavimas. Nustatoma minimali draudimo suma.

Nepaisant to, kad valstybė privalomąja teisės aktuose numatyta tvarka reglamentuoja privalomąjį draudimą, valstybinės draudimo įmonės vienose šalyse vykdo monopolinį privalomąjį draudimą, kitose veikia visiškos konkurencijos sąlygomis, neturėdamos

⁹ Čepinskis J., Raškinis D., Stankevičius R., Šernius A. Draudimas. - Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 1999. P. 145-161.

¹⁰ Страховое дело: Учебник / Рейтман Л.И. и др. - М., 1992.- С43.

¹¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas "Dėl gyventojų pastatų privalomojo draudimo" // Valstybės žinios. 1992, Nr.26-772.

jokio įstatymų teikiamo konkurencinio pranašumo kitų draudimo įmonių atžvilgiu. Iš pat pradžių valstybinės draudimo įstaigos buvo steigiamos tam, kad būtų patenkintas šalies gyventojų draudiminės apsaugos poreikis ir šios įstaigos buvo kuriamos valstybės iniciatyva. Tokių valstybinių draudimo įstaigų vykdomos privalomojo draudimo rūšys buvo viena iš valstybės socialinės politikos įgyvendinimo priemonių ir tik vėliau, šioms įmonėms susidūrus su privačių draudimo įmonių konkurencija, šalia visuomenės poreikio tenkinimo tikslo pradėti kelti ir augimo bei su tuo susiję pelno tikslai.¹²

Pasaulyje aiškiai išryškėjo tendencija, kad pastoviai yra didinamas privalomojo draudimo rūšių ratas, kurios, kaip taisyklė, yra susijusios su atsakomybės draudimu. Atsakomybės draudimas iš pradžių atspindėjo suinteresuotų asmenų norą apsaugoti save nuo reikalavimų ir ieškinių iš asmenų, kuriems jie padarė žalą, pusės. Vėliau buvo užakcentuota trečiųjų asmenų didesnė apsauga, ko pasekoje privalomas atsakomybės draudimas apėmė įvairiausias sferas. Taip Prancūzijoje yra virš 20 privalomojo draudimo rūšių. Privalomas draudimas, atsiradęs ryšium su auto transporto priemonių savininkų civilinės atsakomybės draudimu, daugelyje šalių taipogi paplito ir transporto srityje, įmonių, susijusių su atominė energija, veikloje ir kitose veiklos rūšyse (medžioklė, dviračių, arklių sportas).

Vėlesnės privalomojo draudimo rūšys neapsiriboja atsakomybe už materialią žalą, nustatydamos pareigą draustis nuo trečiaisiais asmenim prarastos naudos. Bendra taisykle tampa įstatymo įpareigojimai tam tikrų profesijų asmenim drausti savo atsakomybę, kylančią iš klaidų profesinėje veikloje.

Apibendrinant galima pasakyti, kad privalomojo draudimo atsiradimo pirmas etapas yra susietas su visuomenės socialinės apsaugos užtikrinimu (kai draudimas valstybinių draudimo įstaigų rankose) valstybei kontroliuojant svarbiausias ekonomines sritis. Antras etapas susietas ne tik su visuomenės socialine apsauga bet ir su ekonomikos augimu, pelno siekimu (draudimas valstybinių ir privačių draudimo įstaigų rankose)

1.2 PRIVALOMOJO DRAUDIMO KLASIFIKACIJOS.

Paprastai klasifikacija suprantama kaip hierarchiškai išdėstyta tarpusavy susijusių grandžių sistema, kas leidžia sukurti vieningos visumos vaizdą, kartu išskiriant jos pilnavertes dalis.

¹² Čepinskis J., Raškiniš D., Stankevičius R., Šernius A. Draudimas.- Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 1999. P. 145-161;

Draudimo klasifikacijos paskirtis yra išspręsti tą pačią problemą - padalinti draudiminių santykių visumą į tarpusavyje susijusias grandis, išsidėsčiusias hierarchizuota tvarka

Europos Sąjungos (toliau - ES) direktyvas draudimo klausimais, aiškiai išskiria gyvybės ir ne gyvybės draudimo šakas.

Prof. L.Reitman draudimą vadina šaka, o smulkesnes grupes - pošakiais ir rūšimis. Viršutine grandimi laikoma šaka, viduriniąja - pošakis, žemutine - draudimo rūšis. Visos šios klasifikacijos grandys apima draudimo vykdymo formas - privalomąją ir savanoriškąją.¹³

Lietuvos Civilinio kodekso 6,988 straipsnio 1 ir 3 dalyse bei Draudimo įstatymo 77, 120, 193, 209 straipsniuose nustatytos dvi draudimo formos: privalomasis ir savanoriškasis draudimas. Privalomojo draudimo teisiniai santykiai kyla dėl teisės normoje nustatytų juridinių faktų, nurodančių jų atsiradimo momentą ir trukmę, bei taikomi kaip visuotiniai ir vieningi atitinkamų objektų apsaugos būdai. Tuo tarpu savanoriškojo draudimo teisiniai santykiai kyla draudikui ir draudėjui susitarus ir sudarius draudimo sutartį, draudimo rūšies taisyklių nustatyta tvarka, šie santykiai remiasi laisvanoriška valia.

Privalomasis draudimas atspindi visuomenės poreikį būtinai apdrausti kai kurias rizikų rūšis. Tai yra daroma atsižvelgiant į draudėjų interesus. Privalomasis draudimas turi tokio svarbią ypatybę kaip visuotinumas. Todėl į draudimo veiklos sferą yra įtraukiami visi subjektai, kuriems gresia potencialios tos rūšies rizikos

Draudimo klasifikavimas pagal draudimo rizikas:¹⁴

1. Asmens draudimas:

- gyvybės draudimas (pensijinis draudimas);
- draudimas nuo nelaimingų atsitikimų bei ligų;
- sveikatos draudimas.

2. Turto draudimas:

- sausumos transporto priemonių draudimas;
- oro transporto priemonių draudimas;
- vandens transporto priemonių draudimas;
- krovinių draudimas;
- finansinių rizikų draudimas.

3. Atsakomybės draudimas:

- autotransporto savininkų civilinės atsakomybės draudimas;
- pervežėjo civilinės atsakomybės draudimas;
- didesnio gamybinės veiklos įmonės rizikingumo civilinės atsakomybės draudimas;

¹³ Страховое дело: Учебник / Рейтман Л.И. и др. - М., 1992.- С43.

¹⁴ Čepinskis J., Raškinis D. Draudimo veikla. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2004..P.55-61.

- profesionalios atsakomybės draudimas;
- įsipareigojimų neįvykdymo atsakomybės draudimas.

Manau, pateikta draudimo klasifikacija yra gana išsami, bet šią klasifikaciją norėtusi suskirstyti į stambesnes šakas (t.y. fizinių asmenų privalomasis draudimas ir juridinių asmenų privalomasis draudimas, į kurias įeitų išvardinta draudimo klasifikacija, koreguojant privalomojo draudimo rūšių paskirstymą). Toks suskirstymas į fizinius ir juridinius asmenis padėtų draudėjui lengviau orientuotis draudimo rūšių įvairovėje.

Draudimo teorijoje ir praktikoje yra išskiriama tokia privalomojo draudimo rūšių klasifikacija:¹⁵

- privalomasis draudimas pagal įstatymą (galioja visiems, kuriuos liečia šio įstatymo ribos);
- privalomasis draudimas pagal sutartį (yra sudaromas laikantis konkrečių sutarčių reikalavimų; pvz. Imantis hipotetinį kreditą privalo apdrausti užstato objektą ir sudaryti gyvybės draudimo sutartį);
- privalomasis valstybinis draudimas (yra draudžiami atskirų darbuotojų kategorijų gyvybė bei sveikata).

Manau, toks draudimo rūšių klasifikavimas nelabai aiškus: draudimas pagal įstatymą numato ir draudimo sutarčių sudarymą (siūlyčiau „draudimo pagal įstatymą“ sąvoką pakeisti „socialinis privalomasis draudimas“, kuris galioja visiems įstatyme numatytiems subjektams be sutarties sudarymo); - sąvoka „privalomasis valstybinis draudimas“ yra gana plati, galima suprasti ir draudimą pagal įstatymą ir pagal sutartį (gal geriau būtų šią sąvoką pakeisti į „privalomąjį valstybinių tarnautojų draudimą“)

Privalomojo draudimo objektais gali būti turiniai interesai, susiję su gyvybe, sveikata, turtu, socialine atsakomybe. Privalomasis draudimas, atsižvelgiant į draudimo objektą, gali būti skirstomas į tokias rūšis:¹⁶

- transporto priemonių privalomąjį draudimą;
- veiklos ir profesinės atsakomybės privalomąjį draudimą;
- turto privalomąjį draudimą.

Transporto priemonių privalomasis draudimas.

Privalomasis civilinės atsakomybės draudimas tikslingas ne tik tų sričių, kur didelė žala padaroma per vieną įvykį, bet ir tų, kur tokie įvykiai dažni.

Esant civilinės atsakomybės privalomajam draudimui, nukentėjusysis turi daugiau garantijų tikėtis žalos atlyginimo, nes tai užtikrinama draudimo įmonių mokėjimo pajėgumu

¹⁵ Čepinskis J., Raškiniš D. Draudimo veikla. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2004..P.44-61.

¹⁶ Galginaitis J., Stankevičius R. Draudimo teisė. Vilnius: Teisės institutas, 2005..P.75.

bei specialiu Lietuvos transporto priemonių savininkų ir valdytojų civilinės atsakomybės draudimo biuro ir šio biuro išdo sudarymu. Kartu yra garantuojamas operatyvus žalos atlyginimas; nukentėjusysis yra apsaugotas nuo ilgos bylinėjimosi procedūros teisme bei papildomų teismo išlaidų. Draudimo privalomumas lemia valstybės prievartos priemonių taikymą už įstatymų nustatytos tvarkos nesilaikymą (administracinė atsakomybė).¹⁷

Veiklos ir profesinės atsakomybės privalomasis draudimas.

Šios specifinės draudimo rūšies svarba neabejotina. Daugelis žmogaus veiklos sričių dėl savo specifikos yra susijusios su padidėjusia žalos atsiradimo tikimybe, todėl atitinkamos srities specialistas turėtų būti apsaugotas nuo galimu finansinių nuostolių, kurie gali atsirasti nukentėjusiems pareiškus pretenzijas dėl žalos atlyginimo. Be to, šia draudimo rūšimi apsaugomi ir trečiųjų asmenų (nukentėjusiųjų) turtiniai interesai, nes žala, kuri kilo dėl profesinės veiklos, padaręs asmuo gali stokoti lėšų jai atlyginti.¹⁸

Profesinės civilinės atsakomybės draudimas, kaip draudimo rūšis, priskirtinas prie bendrosios civilinės atsakomybės draudimo grupės (pagal Europos Sąjungos direktyvą Nr. 73/239/EMG).

Profesiniai civilinei atsakomybei, be bendrųjų civilinės atsakomybės sąlygų, būdingos papildomos sąlygos, kurių visuma leidžia kalbėti apie profesinę civilinę atsakomybę kaip apie egzistuojančią prievolę. Šios draudimo rūšies draudiminė apsauga galioja tik draudėjui vykdant profesinę veiklą, t.y. kai atitinkamų teisės normų pagrindu draudėjui kyla profesinė pareiga atlikti tam tikrą veiksmą.

Profesinė veikla yra specifinė veikla, kuri reikalauja išsamių atitinkamos srities žinių bei įgūdžių. Todėl asmenims, užsiimantiems profesine veikla, būtinas specialus pasirengimas (kvalifikacija). Taigi draudėju gali būti tik turintis atitinkamą kvalifikaciją asmuo, t.y. specialus subjektas. Profesinę veiklą siejama ir su teisės (leidimo, licencijos) vykdyti profesinę veiklą turėjimu.¹⁹

Turto draudimas.

Atsižvelgiant į riziką L.Reitman pateikia tokią turto draudimo rūšių klasifikaciją į grandis:²⁰

1. Pastatų, produkcijos, medžiagų, namų turto draudimas nuo ugnies ir kitų stichinių nelaimių;

¹⁷ Galginaitis J., Stankevičius R. Draudimo teisė. Vilnius: Teisės institutas, 2005..P.76.

¹⁸ Bulka S. Draudiminis įvykis kaip profesinės civilinės atsakomybės draudimo paskirties įgyvendinimo problema//Jurisprudencija, 2001, Nr.23(15).P.174-182.

¹⁹ Bulka S. Profesinės civilinės atsakomybės draudimo sampratos bei tiesioginės paskirties įgyvendinimo problema//Jurisprudencija, 2001, Nr.23(15).P.62-70.

²⁰ Страхование дело: Учебник / Рейтман Л.И. и др. - М., 1992.- С43.

2. Žemės ūkio kultūrų draudimas nuo sausros ir kitų stichinių nelaimių;
3. Draudimas nuo gyvulių kritimo ar neišvengiamo jų skerdimo;
4. Transporto priemonių draudimas nuo avarijų, nuvarymo ir kitokių pavojų.

Įdomi turto draudimo klasifikacija naudojama Vokietijoje. Draudimas Vokietijoje apskritai yra skirstomas į: kilnojamojo ir nekilnojamojo turto draudimą, žmonių draudimą, turtinės žalos (nuostolio) draudimą ir draudimą trečiųjų asmenų naudai (arba kitaip civilinės atsakomybės draudimas). Taigi turto draudimas Vokietijoje suprantamas siaurąja prasme, nepriskiriant joms draudimo nuo nuostolių, kilusių dėl darbų (gamybos) pertraukimo, kreditų draudimo, draudimo dėl nuostolių, kurie gali kilti dėl pasitikėjimo sutartimi. Turto draudimas skiriamas į dvi grupes: kilnojamojo ir nekilnojamojo turto draudimas. Prie nekilnojamojo turto draudimo grupės priskiriama: draudimas nuo gaisro, draudimas nuo vagystės su įsilaužimu (nuo vagystės), draudimas nuo žalos, atsiradusios dėl vandentiekio gedimų, draudimas nuo audros, vėjo apdarytos žalos, draudimas nuo visų kitų pavojų. Šiai grupei taip pat priskiriamas techninis draudimas: staklių draudimas, montavimo draudimas, elektronikos draudimas. Prie kilnojamojo turto draudimo grupės priskiriamas visas kilnojamas turtas, be to draudimas transporte, krovinių draudimas, automobilių, laivų, lėktuvų draudimas.²¹

Atsižvelgiant į pateiktą turto draudimo klasifikaciją, privalomai yra draudžiamas bagažas ir kroviniai aviacijoje, įkeičiamas kilnojamas ir nekilnojamas turtas.

Krovinių draudimas garantuoja apsidraudusiam nuostolių, susidariusių dėl krovinių apgadinimo, sunaikinimo ar dingimo atlyginimo.

Rusijoje priimta tokia turto draudimo šakų klasifikacija pagal rūšis:²²

- antžeminių transporto priemonių draudimas;
- oro transporto draudimas;
- vandens transporto draudimas;
- krovinių draudimas;
- kitų turto rūšių draudimas;
- finansinių rizikų draudimas.

Turto draudimo rūšis toliau klasifikuojamos pagal objektą:

- pastatų draudimas;
- pagrindinių ir apivartinių fondų draudimas;
- gyvulių draudimas;
- namų turto draudimas;
- žemės ūkio dëlčiau draudimas;

²¹ Страхование в промышленности. - М., 1993. - С 28.

²² Сербиновский Б Ю, Гарькуша ВН, Страхование право: Учебное пособие для вузов, 2004. С20-22.

- draudimas nuo darbo praradimo;
- draudimas nuo bankroto;
- draudimas nuo sutartinių įsipareigojimų nevykdymo ir t.t.

Apibendrinant galima pasakyti, kad draudimo skirstymo pagrindas gali būti įvairūs klasifikavimo kriterijai. Visuotinai pripažintos vieningos klasifikacijos nėra, ir tai visai suprantama, nes draudimo santykių įvairovė, skirtinga draudimo raida bei reglamentavimas, teisės tradicija neišvengiamai sąlygoja tokį skirtumą.

Atsižvelgiant į esamas privalomojo draudimo rūšių įvairovę, praktinio naudojimo patogumą siūlyčiau tokią privalomojo draudimo klasifikaciją:

1. Transporto priemonių valdytojų privalomasis civilinės atsakomybės draudimas (sausumos, vandens, geležinkelio, skraidymo aparatu);
2. Veiklos ir profesinės atsakomybės privalomasis civilinės atsakomybės draudimas;
3. Turto privalomasis draudimas (transporto priemonių grupė, nekilnojamojo turto grupė, kilnojamojo turto grupė, krovinių ir saugojimo turto grupė, finansinių nuostolių grupė);
4. Prievolių privalomasis draudimas (kreditų ir laidavimų);
5. Socialinių garantijų privalomasis draudimas.

1.3 PRIVALOMOJO DRAUDIMO RAIDA LIETUVOJE

Lietuvoje privalomojo draudimo rūšys taip pat turi savo raidos ypatumų. Visuomenė susiorganizavusi į valstybę nustato privalomąjį draudimą prioritetiniams draudiminės apsaugos objektams.

Centralizuotos ekonomikos laikotarpiu buvo taikomos ir dvi draudimo formos: privaloma ir savanoriška, kurios apėmė visas draudimo šakas ir rūšis. Kolūkių ir tarybinių ūkių turtas bei valstybiniai pastatai, naudojami tikinčiųjų bendruomenių bei atskirų asmenų, buvo draudžiami privalomu draudimu. Gyventojų pastatų bei gyvulių draudimas buvo privalomas ir savanoriškas.

Lietuvoje atgavus nepriklausomybę, draudimo rinkoje buvo tik vienas monopolisto teisėmis ir privalumais besinaudojantis draudikas - Valstybinė draudimo įmonė. Ši draudimo institucija, kaip ir centralizuotos ekonomikos sąlygomis, vykdė visų rūšių draudimą.²³

Draudimo teisiniai santykiai Lietuvoje reguliuojami įvairiais teisiniais norminiais aktais.

²³ Maksimaitienė E., Maksimaitis V.: Draudimas Lietuvoje. -Vilnius: 1997, P28-32.

Pagrindinę vietą šių santykių reguliavime užima įstatymai. Draudimas Lietuvoje, kaip ir visose kontinentinės teisės šalyse, yra vienas iš civilinės teisės institutų, kurio pagrindines teises normas apibrėžia Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Pagal jame išdėstytas normas yra priimami specialieji įstatymai, reguliuojantys draudimo teisinius santykius. Šių įstatymų pagrindu nustatytos kompetencijos ribose valstybinio valdymo organai – Vyriausybė, Finansų ministerija – priima poįstatyminius draudimo veiklą reglamentuojančius teisės aktus.

Draudimo teisės formavimas Lietuvoje netiesiogiai galima sieti su valstybės raidos etapais.

1990 m. rugsėjo 20d. priimtas Lietuvos Respublikos draudimo įstatymas iš esmės atspindėjo pereinamojo laikotarpio iš centralizuotai valdomos draudimo veiklos prie jos rinkos tendencijas. Šis įstatymas įteisino Lietuvoje dvi draudimo formas: privalomąjį ir savanoriškąjį draudimą. Privalomąja draudimo forma buvo draudžiamas valstybinių ir nevalstybinių akcinių įmonių kapitalas, keleivių sveikata ir gyvybė bei gyventojų pastatai.²⁴ Būtina pažymėti, kad privalomąjį draudimą monopoline teise galėjo suteikti tik Valstybinė draudimo įmonė. Pagal draudimo įstatymą visų draudimo kompanijos veiklos priežiūrą atlikdavo prie Finansų ministerijos įkurta Draudimo reikalų taryba. (1996 metais ji buvo reorganizuota į Valstybinės draudimo priežiūros tarybą.²⁵

1992m. Rugsėjo 15d. Lietuvos Respublikos Atkuriamasis Seimas priėmė Lietuvos Respublikos notariato įstatymą²⁶, kurio 6 straipsnis įpareigojo notarų ne vėliau kaip per 3 mėnesius apdrausti civilinę atsakomybę. Taip Lietuvoje atsirado nauja draudimo rūšis – profesinės civilinės atsakomybės draudimas.²⁷

Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais buvo įtvirtinti keleivių privalomasis draudimas²⁸ valstybės ir savivaldybės įmonių, akcinių bendrovių ir uždarytų akcinių bendrovių turto privalomasis draudimas²⁹ ir gyventojų pastatų privalomasis draudimas,³⁰ tačiau 1994 06 30 Seimo nutarimu³¹ buvo numatyta, kad Vyriausybės nutarimais patvirtintos privalomojo draudimo laikinosios taisyklės galioja iki 1995 12 31 d. Šis terminas nebuvo pratęstas. Tačiau jokių būdu

²⁴ Kinduryš V. Draudimo paslaugų marketingas. Monografija. -Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2002.P.86-89.

²⁵ Maksimaitienė E., Maksimaitis V.: Draudimas Lietuvoje. -Vilnius: 1997 P28-32.

²⁶ Lietuvos Respublikos notariato įstatymas // Lietuvos aidas. 1992.- Nr.192.

²⁷ Bulka S. Profesinės civilinės atsakomybės draudimo sampratos bei tiesioginės paskirties įgyvendinimo problema//Jurisprudencija, 2001, Nr.23(15).P.62-70.

²⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. liepos 13 d. nutarimas Nr. 532 "Dėl keleivių privalomojo draudimo" // Valstybės žinios. 2003, Nr. 59-2677.

²⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. lapkričio 16 d. Nr. 857 nutarimas "Dėl Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių, akcinių bendrovių ir uždarytų akcinių bendrovių turto privalomojo draudimo" // Valstybės žinios.- 1992.- Nr.35-1080.

³⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. liepos 14 d. Nr. 535 nutarimas "Dėl gyventojų pastatų privalomojo draudimo" // Valstybės žinios. 1992, Nr.26-772.

³¹ Nutarimas "Dėl Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos nutarimo "Dėl Lietuvos Respublikos valstybinių, valstybinių akcinių, bendrų ir užsienio kapitalo įmonių turto, gyventojų pastatų ir keleivių privalomojo draudimo" pakeitimo" // Valstybės žinios.- 1994.- Nr.45-956.

negalima teigti, kad Lietuvoje pradeda reikštis tendencija apskritai siaurinti privalomojo draudimo rūšių ratą. Tai tik viena iš krypčių, kuria atsisakoma neperspektyvių sumanymų pritaikyti tarybinę teisę dabartiniams visuomeniniams santykiams.

Lietuvos orientacija į tikrąją narystę Europos Sąjungoje ir prasidėjusios derybos dėl šios narystės sąlygų lėmė ir draudimo teisinio reguliavimo pokyčius. 1996m. priimtas antrasis Draudimo įstatymas, kurio normos rėmėsi ES teisės aktų nuostatomis ir užsienio valstybių patirtimi draudimo srityje. Draudimo įstatyme visa draudimo veikla padalinta į dvi šakas – į gyvybės draudimą ir ne gyvybės draudimą; buvo numatyti labai platūs Valstybinės draudimo priežiūros arnybos įgaliojimai, panaikinta išimtinė Valstybinės draudimo įstaigos eisė vykdyti privalomąjį draudimą.³²

1996 m. įvestos tokios rūšys: sveikatos priežiūros įstaigų³³, draudimo brokerio³⁴ privalomieji civilinės atsakomybės draudimai ir gyventojų indėlių³⁵ privalomas draudimas.

Šiolaikiniai privalomojo draudimo vykdymo pagrindai:

- Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (Patvirtintas 2000 m.liepos 18d. įstatymu Nr. VIII-1864);
- Lietuvos Respublikos Draudimo įstatymas (2003m. rugsėjo 18d. Nr. IX-1737)

Privalomąjį draudimą Lietuvoje be įstatymų reglamentuoja poįstatyminiai aktai, kurių yra ne mažai.

Institucijos rengenčios poįstatyminius aktus, kuriose itvirtinta draudimo prievolė: Draudimo priežiūros komisijos nutarimai, Lietuvos Respublikos nutarimai, Vidaus reikalų ministro įsakymas, Susisiekimo ministro įsakymai (pvz: Civilinių orlaivių atvykimo ir išvykimo iš Lietuvos Respublikos teritorijos taisyklės 1994 m.), Ūkio ministro įsakymai (pvz.: Naujų karšto vandens katilų, deginančių skystąjį arba dujinį kurą, techninis reglamentas 2002m.), Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymai (pvz.: Techninis reglamentas „Keleiviniai lynų keliai 2002m.), Sveikatos apsaugos ministro įsakymai (pvz.: Medicinos prietaisų saugos techninis reglamentas 2001m.), Aplinkos ministro įsakymai (pvz.: Statybos techninis reglamentas „Statinio avarijos tyrimas ir likvidavimas 2002m.), Žemės ūkio ministro įsakymai (pvz. Grūdų sandėlio veiklos licencijavimo taisyklės 2002m.), Informacinės visuomenės plėtros komiteto direktoriaus įsakyma (pvz.: Sertifikavimo paslaugų teikėjų akreditavimo reikalavimai ir tvarka 2003m.),Turizmo departamento direktoriaus įsakymas (pvz.: Pažymėjimo, patvirtinančio,

³² Stankevičius R. Įstatymų leidėjo pastangos sukurti šiuolaikinę draudimo teisę Lietuvoje//Teisė. 2002, Nr.43.

³³ Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymas // Valstybės žinios.- 1996.- Nr.102-2317.

³⁴ Valstybinės draudimo priežiūros tarnybos prie Finansų ministerijos Valdybos nutarimas “Dėl draudimo brokerio įmonės veiklos tvarkos” // Valstybės žinios. 1996, Nr.114.

³⁵ Lietuvos Respublikos gyventojų indėlių draudimo įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr.1-1.

kad kelionės organizatorius ar lekinių agentūra atitinka nustatytus reikalavimus, bei suteikiančio teisę teikti atitinkamas turizmo paslaugas, išdavimo tvarka 2003m.), Civilinės aviacijos administracijos direktoriaus įsakymas (pvz.: Šuolių su parašiuotais taisyklės 2003m.)

Draudimo veiklos priežiūrą Lietuvoje vykdo Valstybinė draudimo priežiūros komisija. Priežiūros komisija yra biudžetinė įstaiga, atliekanti valstybės funkcijas draudimo, perdraudimo, draudimo ir perdraudimo tarpininkavimo veiklos priežiūros srityje.

Priežiūros komisijos tikslas - užtikrinti draudimo sistemos patikimumą, veiksmingumą, saugumą ir stabilumą bei draudėjų, apdraustųjų, naudos gavėjų ir nukentėjusių trečiųjų asmenų interesų ir teisių apsaugą. Respublikai tapus Europos Sąjungos nare, Priežiūros komisijai iškilė naujas uždavinys – Europos Sąjungos teisyną perkeliančių teisės aktų įgyvendinimas.

Manau, privalomojo draudimo teisynę raidą istoriškai galima suskirstyti į 2 etapus: nuo Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo iki 2000m. kai, įstatymuose buvo įtvirtinama tik draudimo priverolė; ir nuo 2000m iki dabar - taip vadinama eurointegracija, kai privalomojo draudimo normos derinamos su ES teisės aktais ir plačiau reglamentuojamos. Tai galima pamatyti kituose darbo skyriuose.

2. PRIVALOMOJO DRAUDIMO RŪŠIŲ TEISINIO REGLAMENTAVIMO HARMONIZACIJA LIETUVOJE IR EUROPOS SĄJUNGOJE .

2.1. VEIKLOS IR PROFESINĖS CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS PRIVALOMASIS DRAUDIMAS

Civilinės atsakomybės draudimas yra glaudžiai susijęs su šalyje egzistuojančiomis teisinėmis civilinės atsakomybės normomis. Jei civilinė asmens atsakomybė įstatymais būtų nenumatyta, t.y. jei nereikėtų atlyginti už kitiems asmenims ar jų turtui padarytus nuostolius (žalą). Apskritai, civilinės atsakomybės rizika yra labai pavojinga draudimo įmonėms, kadangi gali atnešti labai didelius nuostolius neprognozuojamoje, o gal būt ir visai netolimoje ateityje. Ypatingai profesinių atsakomybių atveju, kai draudimo polisai su prailgintu galiojimo laikotarpiu iššaukia didžiulius ieškinius, kuriuos reikia apmokėti draudimo įmonėms.

Užsienyje žmonės įpratę reikšti pretenzijas gamintojams, jei nukenčia dėl nekokybiškų produktų, įvairių paslaugų tiekėjams, jei dėl šių kaltės patiria nuostolių. Netruks tai išpopuliarėti ir Lietuvoje, todėl gamintojai ir įvairių paslaugų teikėjai pajus naudą draustis civilinės atsakomybės draudimu. Belgijoje jau prieš kelerius metus buvo 47 privalomieji civilinės atsakomybės draudimai, Prancūzijoje - per 50³⁶, - aiškina "Aon Lietuva" vadovas. Šio draudimo svarbą lems ir auganti užsienio prekyba, mat vakariečiai dažniausiai nesiima platinti prekių, jei gamintojas nėra apsidraudęs civilinės atsakomybės³⁶.

Civilinės atsakomybės draudimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (2.153, 4.245, 6.864 straipsniai);

Veiklos privalomasis draudimas

Civilinės atsakomybės draudimas priskiriamas prie rizikingiausiu draudimo rūšių. Ekonominių požiūrių draudimas yra būtina bet kurios šalies vidaus vystymosi ir klestėjimo sąlyga, nes jis užtikrina saugesnę aplinką šalies gyventojams bei investuotojams. Pareiga sudaryti draudimo sutartis numato valstybė siekdama apsaugoti nukentėjusių trečiųjų interesus. Šiuo draudimų draudžiami tik asmenis turintis teisę verstis įstatymais reglamentuojama veiklą. Vykdam tokius darbus žalą dažniausiai yra didelė (arba dažna) ir asmuo gali neturėti turto jai atlyginti. Taigi galima pasakyti, kad viena iš šio draudimo paskirčių yra draudimo rizikos

³⁶<http://www.draudimas.lt/index.php/lt/22995/>

perkelimas draudikui. Panaši praktiką yra ir Europos valstybėse, kur žala, padaryta trečiajam asmeniui privalo atlyginti žala padariusio asmens draudikas.

Privalomojo draudimo požymis - žala turi atsirasti dėl draudėjo veiklos, savanoriško draudimo atveju žala gali atsirasti ir dėl nuo draudėjo valios nepriklausančių aplinkybių (pvz. gamtos stichijos).

Privalomojo veiklos draudimo teisinė raida Lietuvoje:

1995m. buvo priimtas **Gyventojų indėlių** draudimo įstatymas **Nr.I-1152** (negalioja **2001 03 16**). Šio įstatymo paskirtis - nustatyti gyventojų *indėlių, laikomų Lietuvos bankuose, privalomojo draudimo tvarką* ir šių indėlių kompensavimą (1 str.). Draudžiami buvo tik Lietuvos bankuose laikomi gyventojų indėliai litais. Neapdraudžiami gyventojų indėliai užsienio valiuta, taip pat gyventojų indėliai Lietuvos bankų dukteriniuose bankuose ar šių bankų teritoriniuose padaliniuose, veikiančiuose ne Lietuvos Respublikos teritorijoje (3 str.).

1996m. priimtas **Kelių transporto kodeksas** Nr.-1628, pagal kurį vežėjas, atliekantis vežimus kelių transportu Lietuvos Respublikos teritorijoje, *apdraudžia: civilinę atsakomybę už nuostolius*, kurie gali būti padaryti tretiesiems asmenims ar jų turtui (57 str.). Kodekse numatyta tik draudimo prievolė, ne detalizuotas jo vykdymas. 2002m šis straipsnis neteko galios.

1996m. priimtas **Pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo** įstatymas Nr.I-1562 (Nauja redakcija nuo 2005 01 01). 16 straipsnis nustato sveikatos priežiūros įstaigų draudą: „Sveikatos priežiūros įstaigos.... vykdydamos asmens sveikatos priežiūrą, *privalo drausti savo civilinę atsakomybę už žalą*, padarytą pacientams gydytojų ar slaugos darbuotojų teisėtais veiksmais, sudarydamos draudimo sutartis su draudimo įmonėmis....; sveikatos priežiūros įstaigos, neapdraudusios savo civilinės atsakomybės už žalą, padarytą pacientams, neturi teisės vykdyti asmens sveikatos priežiūros“. Įstatyme numatyta tik draudimo prievolė. Draudimo sutarčių sudarymo sąlygos paliktos draudiko nuožiūrai.

1998m. priimtas **Turizmo įstatymas** Nr.VIII-667 (Nauja redakcija nuo 2003 04 01), pagal kurį „kelionės organizavimo paslaugas teikia įmonės, turinčios finansines garantijas, kurias sudaro banko ar *draudimo įmonės garantas* arba pagalbos draudimas (3 str. 4d).“

1999m. priimtas **Audito** įstatymas Nr. VIII-1227, kuris nustatė *Audito įmonių civilinės atsakomybės draudimą*: „Audito įmonė, prieš pradėdama audito veiklą, turi apdrausti savo civilinę atsakomybę. Draudimo sutartis sudaroma Draudimo įstatymo nustatyta tvarka. Metinė minimali civilinės atsakomybės draudimo suma turi būti ne mažesnė kaip 50 000 Lt.“ (14str.). Įstatyme dar nėra privalomojo draudimo sąvokos, nenumatyta atsakomybė už draudimo nevykdymą.

Per 1995 - 1999m privalomojo draudimo reglamentavimas buvo tik draudimo prievolės formoje.

2000m. priimtas **Biomedicininų tyrimų** etikos įstatymas Nr.VIII-1679, pagal kurį biomedicininų tyrimų užsakovas ir pagrindinis tyrėjas *privalo drausti savo civilinę atsakomybę* dėl tiriamajam biomedicininio tyrimo metu galinčios atsirasti žalos. Šis reikalavimas taikomas tyrimams atliekamoms su gyvais žmonėmis. Draudimo objektas - žalą, atsiradusią dėl tiriamojo sveikatos sužalojimo ar tiriamojo mirties, taip pat neturtinę (moralinę) žalą, atsiradusią dėl biomedicininų tyrimų (11str.). Privalomojo draudimo taisyklės nustato sutarčių rengimo tvarką.³⁷

2000m. priimtas **Aviacijos įstatymas** Nr.VIII-2066. Pagal įstatymo 73 straipsnį „orlaivio savininko arba naudotojo *civilinė atsakomybė*, taip pat keleiviai, bagažas ir kroviniai *turi būti apdrausti*“. Įstatymas detaliau nereglementuoja privalomojo draudimo.

2000m. priimtas **Elektroninio parašo** įstatymas Nr.VIII-1822, kurio 12 straipsnis nustato, kad kvalifikuotus sertifikatus sudarantis sertifikavimo paslaugų teikėjas *privalo apdrausti savo civilinę atsakomybę* ne mažesne kaip elektroninio parašo priežiūros institucijos nustatyta suma. Įstatyme numatyta tik draudimo prievolė.

2000m. priimtas **Elektros energetikos** įstatymas Nr. VIII-1881 , pagal kurį Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija įstatymų nustatyta tvarka gali skirti baudas elektros energijos paslaugų teikėjų, už ... ne laiku *atnaujintą privalomąjį draudimą* (42str.). 2004 m. priimtas įstatymo pakeitimas Nr. IX-2307 nenumatė privalomojo draudimo.

2001m. priimtas **Statybos** įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. IX-583. Įtrauktas atskiras skirsnis (11) *dėl statinio projektuotojo ir rangovo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo* (ankstesnėse įstatymo redakcijose civilinis atsakomybės draudimas buvo nenumatytas, statinio projektuotojai ir rangovai turėjo patys atliginti veiklos nuostolius). „Draudėjas civilinę atsakomybę turi apdrausti pagal kiekvieną statinio projektą atskirai arba pagal projektavimo įmonės projektavimo darbų mastą per metus, rangovas- dėl kiekvieno statomo statinio, dėl kurio sudaryta rangos sutartis (38, 39 str.). Nustatytas draudimo objektas ir draudimo sutarties reikalavimai (37 str.). Matome, kad šis įstatymas didesne apimtimi reglamentuoja privalomąjį draudimą, be to, draudimo sutarties sąlygas ir draudimo sutarties šalių – draudiko ir draudėjo – iki sutartines ir sutartines teises ir pareigas numatytos privalomojo draudimo taisyklėse.³⁸

³⁷Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos 2000 m. gruodžio 20 d. įsakymas Nr. 745 „Dėl Pagrindinių tyrėjų ir biomedicininų tyrimų užsakovų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“// Valstybės žinios., 2000. Nr.110-3550.

³⁸Valstybinė draudimo priežiūros tarnyba prie Finansų ministerijos 2002 m. balandžio 30 d. nutarimas Nr. 79 „Dėl Rangovo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“// Valstybės žinios., 2002. Nr.46-1779; Valstybinė draudimo priežiūros tarnyba prie Finansų ministerijos 2002 m. balandžio 30 d. nutarimas Nr. 78 „Dėl Statinio projektuotojo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2002, Nr.46-1778.

2001m. priimtas **Pavojingų krovinių vežimo automobilių, geležinkelių ir vidaus vandens transportu** įstatymas Nr. IX-636 (Įsigaliojo nuo 2002 03 01), pagal kurį „pavojingų krovinių vežimo dalyviai įstatymų nustatyta tvarka *apdraudžia savo civilinę atsakomybę už žalą*, kuri, vežant pavojingus krovinius, gali būti padaryta tretiesiems asmenims ir (ar) jų turtui bei aplinkai (11 str.)“. Šis įstatymas numato tik draudimo prievolę, nors tais pačiais metais priimtame Statybos įstatyme privalomasis draudimas jau buvo detaliau reglamentuotas (t.y. įvertintas platesnio reglamentavimo būtinumas).

2002m. priimtas **Indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo** įstatymas Nr. IX-975 kuris nustatė (3 str.), kad „indėlius ir įsipareigojimus investuotojams draudimo įmonėje *privalo apdrausti* komerciniai bankai, kredito unijos, įmonės ir užsienio bankai ar įmonės, Lietuvos Respublikoje įsteigę skyrius, kuriuose laikomi indėliai ar kurių įsipareigojimai investuotojams neapdraudžiami (nekompensuojami) arba kitaip neužtikrinamas jų saugumas pagal užsienio valstybės, kurios jurisdikcijai priklauso skyrių įsteigęs bankas ar filialą įsteigusi įmonė, teisės aktus (ne tik Lietuvos bankuose laikomi gyventojų indėliai litais, pagal Gyventojų indėlių įstatymą 1995m). Taip pat numatytas papildomas indėlininkų indėlių draudimas, kai saugumo sąlygos užtikrintos pagal užsienio valstybės teisės aktus yra blogesnės negu nustatytos šiame įstatyme. 5 straipsnyje nurodytos draudimo sumos. Įstatymas nenumato draudimo išmokos gavimo sąlygų.

2002m. priimtas **Turizmo** įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. IX-1211 (Įsigaliojo nuo 2003 04 01), pagal kurį „kelionės organizatoriaus *prievolės turi būti užtikrintos laidavimo draudimu*, kai kiekvienas kelionių organizatorius individualiai pasirašo laidavimo draudimo sutartį su draudimo įmone (draudiku), pagal kurią draudikas įsipareigoja laidavimo draudimo sutartyje nustatyta suma kompensuoti trečiojo asmens nuostolius, atsiradusius dėl draudėjo prievolių neįvykdymo (7 str. 2d.)“. Įstatymas plačiai nereglamentuoja privalomojo draudimo sąlygų. Tik vyriausybės nutarimų patvirtintos draudimo taisyklės³⁹ numato draudimo prievolės įvykdymo sąlygas.

2004 m. priimtas **Muitinės** įstatymas Nr. IX-2183, kuriame nurodyta, kad „*muitinės tarpininkas privalo būti apdraudęs savo civilinę atsakomybę ne mažesne kaip 500 minimalių gyvenimo lygių (MGL) dydžio pinigų suma*“ (30 str.).

2004m. priimtas **Geležinkelių transporto kodekso** patvirtinimo, įsigaliojimo ir taikymo įstatymas Nr. IX-2152, kuriame numatyta, kad norint gauti licenciją verstis geležinkelių transporto ūkine komercine veikla, *reikia „turėti banko garantijas arba laidavimo draudimą*, galiojantį visą laikotarpį, kurį geležinkelio įmonė (vežėjas) verčiasi ūkine komercine veikla.

³⁹Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. birželio 12 d. nutarimas Nr. 756 „Dėl Kelionės organizatoriaus prievolių įvykdymo užtikrinimo draudimo taisyklių patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2003, Nr. 121-5482.

Draudimo suma turi užtikrinti prisiimtų įsipareigojimų įvykdymą (10str.). Matome, kad kodekse numatyta tik privalomojo draudimo prievolė, nedetalizuotos draudimo sutarties sąlygos, be to draudimo sumos dydis paliktas draudiko nuožiūrai, nors ir yra reikalaujamas įsipareigojimo užtikrinimas, bet tai gana plati sąvoka, kuria galima manipuliuoti.

2004m. pakeistas **Audito įstatymas** Nr. IX-2105, kurio 19 str. nustatė *audito įmonių civilinės atsakomybės privalomąjį draudimą* („Įmonė, prieš pradėdama audito veiklą, turi apdrausti civilinę atsakomybę privalomuoju draudimu (audituojant visas įmones). Draudimo sutartis sudaroma audito įmonių civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių nustatyta tvarka. Civilinės atsakomybės privalomojo draudimo objektas yra audito įmonės civilinė atsakomybė už žalą, padarytą užsakovui, klientams ir (arba) tretiesiems asmenims, vykdant ...dalyje numatytą veiklą“). Audito įmonė privalo draustis visą audito veiklos laikotarpį. Išskirtos draudimo sumos audituojant visuomenės intereso ir kitas įmones. Be to patvirtintos privalomojo draudimo taisyklės⁴⁰. Šis įstatymas plačiai reglamentuoja privalomojo draudimo sąlygas.

2004m. priimtas **Pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo** įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. IX-2361, kuriame numatytas *sveikatos priežiūros įstaigų privalomas civilinės atsakomybės draudimas*. 16 straipsnis nustato: „1. Sveikatos priežiūros įstaigos privalo drausti savo civilinę atsakomybę už pacientams padarytą žalą. 2. Civilinės atsakomybės privalomojo draudimo minimali draudimo suma yra 50 000 Lt vienai asmens sveikatos priežiūros įstaigai kiekvienam draudimui įvykiui. Draudikui dėl draudiminio įvykio išmokėjus draudimo išmoką, draudimo prievolė lieka galioti visai draudimo sumai, neišskaičiuojant iš jos sumokėtų draudimo išmokų.“ Patvirtintas privalomojo draudimo tvarkos aprašas⁴¹ ir įstatymo nuostatos plačiai reglamentuoja privalomojo draudimo sąlygas.

Lietuvoje civilinės atsakomybės už pacientams padarytą žalą privalomasis draudimas veikia neefektyviai. Tokias išvadas Valstybės kontrolė padarė atlikusi auditą. Vis daugiau medikų darbu nusivylusių žmonių reikalauja žalos atlyginimo. Tikslių duomenų apie medikų klaidas ir pacientų patirtą žalą nėra, nes Lietuvoje jie nekaupiami.

Mūsų šalyje nėra patikimų statistinių duomenų, kiek sveikatos priežiūros įstaigų yra apsidraudusios savo civilinę atsakomybę už pacientams padarytą žalą privalomuoju draudimu. Apklausos būdu surinkti duomenys rodo, kad civilinės atsakomybės privalomuoju draudimu

⁴⁰Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisijos 2004 m. birželio 22 d. nutarimas Nr. N-91 „Dėl Audito įmonių civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2004, Nr.100-3741.

⁴¹Lietuvos respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. sausio 6 d į s a k y m a s Nr. V-6 “Dėl sveikatos priežiūros įstaigų civilinės atsakomybės už pacientams padarytą žalą privalomojo draudimo tvarkos aprašo patvirtinimo“

neapsidraudę daugiau nei ketvirtadalis apklaustų licencijuotų asmens sveikatos priežiūros įstaigų. Auditoriai konstatavo, kad efektyviausiai sveikatos priežiūros įstaigų draudimo kontrolę būtų galima įgyvendinti jų licencijavimo metu, tačiau teisės aktuose toks kontrolės būdas nenumatytas.⁴²

2005m. Indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymas buvo pakeistas ir papildytas Nr. IX-975. Įstatymas surišamas su Europos sąjunga (pvz. 4straipsnis. Papildomas draudimas. „...Europos Sąjungos valstybės narės jurisdikcijai nepriklausančio užsienio banko ar įmonės Lietuvos Respublikoje įsteigtame filiale laikomi indėliai...“) 9 straipsnis nustato draudimo išmokos dydį: „Indėlininkas įgyja teisę į draudimo išmoką nuo draudiminio įvykio dienos. Investuotojas įgyja teisę į draudimo išmoką nuo draudiminio įvykio dienos tik tuo atveju, jeigu investuotojo vertybinius popierius ir (arba) pinigus draudėjas yra perleidęs arba panaudojęs be investuotojo valios.“

Norėčiau pastebėti, kad investuotojas daugeliu atveju yra apdraudžiamas nuo nesąžiningo maklerio darbo, bet ne nuo blogo investicinės veiklos rezultato, jeigu akcijos, į kurias investuojama, nuvertėja. Todėl investuotojas įgyja teisę į draudimo išmoką tik tuo atveju, jeigu investuotojo vertybinius popierius ar pinigus draudėjas yra perleidęs arba panaudojęs be investuotojo valios.

2005m. priimtas Aviacijos įstatymo pakeitimas Nr. X-113. Nustatyta, kad „draudimo reikalavimus bei minimalius draudimo sumų dydžius nustato 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 785/2004 dėl draudimo reikalavimų oro vežėjams ir orlaivių naudotojams“ (ankstesniame įstatyme minimalius draudimo sumos dydžius nustatydavo Vyriausybė ar jos įgaliota institucija). 73 straipsnis taip pat numatė, kad „Lietuvos Respublikos Vyriausybė, nekomerciniams orlaiviams, kurių maksimali kilimo ir tūpimo masė (MTOM) neviršija 2 700 kg, gali nustatyti žemesnį būtinausios draudimo apsaugos lygį, ne mažesnį kaip 100 000 specialių skolinimosi teisių, nustatytų Tarptautinio valiutos fondo, vienam keleiviui. Pats įstatymas parodo, kad privalomas draudimo reglamentavimas atitinka ES standartus.

2006m. priimtas Audito įstatymo pakeitimas ir papildymas. Nr. X-509. Pakeista *audito įmonių civilinės atsakomybės draudimo samprata*. Nustatyta galimybė pasirinkti draudimo būdą audito įmonei („...privalo apdrausti savo civilinę atsakomybę *bendrosios civilinės atsakomybės* arba privalomuoju civilinės atsakomybės draudimu“). Nustatyta kad audituojanti visuomenės intereso įmonės, audito įmonė privalo apdrausti *civilinę atsakomybę privalomuoju draudimu*;

⁴¹<http://www.draudimas.lt/index.php/lt/60408/> Vilnius, liepos 14 d. (ELTA).

Suvienodinta metinė minimali civilinės atsakomybės privalomojo ir bendrojo draudimo suma. (5 str.). Šis įstatymo pakeitimas suteikia audito įmonei galimybę pasirinkti palankesnės draudimo sąlygas, kartu užtikrinant privalomojo civilinės atsakomybės draudimo būtinumą.

Profesinės atsakomybės privalomasis draudimas

Atitinkamų sričių profesijos yra susijusios su didesne žalos atsakomybės rizika. Profesinės civilinės atsakomybės draudimas, kaip draudimo rūšis, kilo iš civilinės atsakomybės draudimo. Draudėju gali būti tik turintis atitinkamą kvalifikaciją asmuo. Šios draudimo rūšies draudimo apsauga galioja tik draudėjui vykdant profesinę veiklą. Privalomuoju draudimu draudžiama žala padaryta kaltais, neteisėtais veiksmais, o savanoriškų - dažniausiai kitos žalos atsiradimo priežastis.

Privalomojo profesinės atsakomybės draudimo teisinė raida Lietuvoje:

1992m. priimtas **Notariato** įstatymas Nr. I-2882, kuriame tik paminėta apie draudimą: „notaras turi atidaryti savo biurą ir *nustatyta tvarka apsidrausti* ne vėliau kaip per 3 mėnesius nuo paskyrimo dienos (6 str.).

1994m. priimtame **Notariato** įstatymo pakeitime Nr.I-960, patikslintos apsidraudimo priežastis: „Notaras turi *apsidrausti.... dėl galimo ieškinio*, jei notariniais veiksmais fiziniams ar juridiniams asmenims būtų padaryta žala (6str.). Įstatymas dar tik numato draudimo prievolę.

1998m. priimtas **Notariato** įstatymo pakeitimas ir papildymas Nr.VIII-737, kuriame pažymėta (6 str.), kad „prieš pradėdamas eiti pareigas, *notaras privalo pateikti Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai civilinės atsakomybės dėl galimo ieškinio už fiziniams ar juridiniams asmenims padarytą žalą atliekant notarinius veiksmus draudimo dokumentą. Nustatyta minimali draudimo suma (50000 litų). Įstatyme nenurodytas privalomojo draudimo objektas, ne detalizuotas draudimo vykdymas, t.y. sutarties sudarymo sąlygos paliktos draudiko nuožiūrai, o dėl netinkamų sutarties sąlygų įstatymas gali neatlikti savo paskirties (neapsaugos nukentėjusiojo)*

1999m. priimtas **Turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymas** Nr.VIII-1202, kurio 15 straipsnis nurodo, kad „turtą vertinanti įmonė, išskyrus Vyriausybės arba miestų (rajonų) valdybų (merų) įgaliotą instituciją, *privalo apsidrausti civilinės atsakomybės draudimu*“.

1999m. Lietuvos **advokatūros** statute (patvirtintas teisingumo ministro įsakymu Nr.288), buvo nustatyta, kad advokatų kontoros seniūnas „kontroliuoja, kad advokatų kontoroje dirbantys advokatai *turėtų galiojanti civilinės atsakomybės draudimą*“

Taigi ir šiose 1999m. įstatymuose numatytas tik draudimo būtinumas, paliekant vietos galimam įstatymų paskirties neatlikimui.

2000m. priimtas **Nekilnojamojo turto kadastro** įstatymas Nr.VIII-1764, pagal kurį *matininkas privalomai apdraudžia savo veiklą civilinės atsakomybės draudimu (37str.)*. 2001m panaikintas įstatymo skyrius apie matininkus.

2002m. priimtas **Antstolių** įstatymas Nr. IX-876, kuris numato antstolių *civilinės atsakomybės draudimą (17 str.)*. Privalomuoju draudimu draudžiama antstolio profesinė civilinė atsakomybė už fiziniams ar juridiniams asmenims padarytą žalą (neteisėtais veiksmais) atliekant antstolio funkcijas, viršijančią 1000 litų. Sudaroma bendra *visų antstolių* profesinės civilinės atsakomybės draudimo sutartį. Numatyta minimali draudimo suma (200 000 litų) vienam draudiminių įvykiui. Be to patvirtintos privalomojo draudimo taisyklės.⁴³

Šis įstatymas parodo, kad pradėta daugiau dėmesio skirti privalomojo draudimo reglamentavimo detalumui.

2003m. priimtas naujas Draudimo įstatymas Nr. IX-1737 (Įsigaliojo nuo 2004 01 01d.), pagal kurį draudimo brokerių įmonė (147str.) ir priklausomi draudimo tarpininkai (169str.) privalo apdrausti profesinę civilinę atsakomybę. „Draudimo suma privalo būti ne mažesnė kaip 1 000 000 eurų vienam draudiminių įvykiui ir 1 500 000 eurų visiems draudiminiams įvykiams per metus. Draudimo apsauga privalo galioti visoje Europos Sąjungos teritorijoje“ Be to patvirtintos privalomojo draudimo taisyklės.⁴⁴

2003m. priimtas naujas **Notariato** įstatymo pakeitimas Nr.IX-1311, kuriame įtvirtinamas naujas straipsnis dėl *Notarų profesinės civilinės atsakomybės (6²)*. Notarų profesinės civilinės atsakomybė draudžiama privalomuoju draudimu už kaltais veiksmais padarytą žalą fiziniams ar juridiniams asmenims viršijanti 1000 litų. Apibrėžtas privalomojo draudimo objektas. Numatytas sudarymas notarų profesinės civilinės atsakomybės draudimo sutarties. Padidinta minimali draudimo suma (iki 100 000 litų vienam notarui) kiekvienam draudiminių įvykiui. Įstatymo 6²straipsnio 5 dalis („...privalomojo draudimo maksimalią įmoką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija“)galiojo iki įstojimo Lietuvos Respublikos įstojimo į Europos Sąjungą. Patvirtintos privalomojo draudimo taisyklės.⁴⁵ Šis įstatymas detalizuoja privalomojo draudimo vykdymą, o tai užtikrina įstatymo paskirtį.

Notariato įstatyme nustatyti notarų privalomojo ir savanoriškojo draudimo dėl notarinių veiksmais padarytos žalos atlyginimo reikalavimai praktiškai yra nebeįgyvendinami. Apklausus draudikus paaiškėjo, jog nuo šių metų liepos mėnesio savanoriško draudimo paslaugų

⁴³Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 12 d. Nr. 957 „Dėl Antstolių profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“// <http://www.infolex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=76259>; prisijungimo laikas: 2006 10 12.

⁴⁴Lietuvos respublikos draudimo priežiūros komisijos 2004 m. rugsėjo 28 d. n u t a r i m a s Nr. N-113“Dėl draudimo tarpininkų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“// http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_pp_id=242463; prisijungimo laikas: 2006 10 12.

⁴⁵Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gegužės 8 d. nutarimas Nr. 580 „Dėl Notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“ // <http://www.infolex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=63819>; prisijungimo laikas: 2006 10 12.

Lietuvos notarams nebeteikia nė vienas Lietuvos draudikas, o privalomuoju draudimu draudžia tik tam licenciją įsigijusi draudimo įmonė "PZU Lietuva". Pasak įmonės atstovų, iš šios veiklos jau šiandien patiriami dideli nuostoliai, kurie netenkina nei įmonės vadovybės nei jos pagrindinių akcininkų. Lietuvos draudikų asociacijos prezidento Edmonto Volochovičiaus nuomone, notarų privalomojo draudimo problemos patenka tarp kitų keliasdešimties numatytų privalomojo draudimo rūšių, kurios, deja valstybėje yra ne visiškai įgyvendinamos (dėl itin abstrakčių privalomojo draudimo sąlygų).⁴⁶

2004m. priimtas naujas **Advokatūros įstatymas** Nr. IX-2066, kuriame nurodyta, kad „advokatas įrašomas į Lietuvos praktikuojančių advokatų sąrašą, kai...yra *apdrausta advokato ar advokatų profesinės bendrijos profesinė civilinė atsakomybė (17str.)*“ Advokatų profesinė civilinė atsakomybė draudžiama privalomuoju draudimu, kai padarytą žalą (neteisėtais veiksmais) fiziniams ar juridiniams asmenims viršija 1000 litų. Vieno advokato profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo minimali draudimo suma yra 100 000litų vienam draudimui įvykiui (20str.). Patvirtintos privalomojo draudimo taisyklės.⁴⁷

2005m. priimtas **Draudimo** įstatymo pakeitimas ir papildymas Nr. X-77, kuriame nurodyta papildomą sąlygą dėl draudimo tarpininkų profesinės civilinės atsakomybės draudimo sutarties (169str.2 d.): „draudimo įmonė ar užsienio valstybės draudimo įmonės filialas, sudarydami sutartį su priklausomu draudimo tarpininku, prisiėmė prievolę visiškai atlyginti žalą, atsiradusią dėl priklausomo draudimo tarpininko profesinių pareigų nevykdymo ar netinkamo vykdymo“

Pastebėjimai tiriant veiklos ir profesinės atsakomybės privalomojo draudimo raidą:

Įvertinus privalomojo veiklos draudimo teisinę raidą Lietuvoje galima pasakyti, kad Valstybė skiria nemažai dėmesio nukentėjusių trečiųjų interesų apsaugai, reglamentuojant įstatymais nustatytą veiklą (nustatant pareigą sudaryti draudimo sutartis). Manau, kad visoms įstatymais reglamentuojamoms veiklos rūšims turėtų būti parengtos ir patvirtintos privalomojo draudimo taisyklės, kurios detalizuotų draudimo vykdymą (kad draudimo įmonės prisiimta atsakomybę apsaugotu nukentėjusijį). Tai galėtų būti: Vežėjų, atliekančių vežimus privalomojo draudimo taisyklės; Kvalifikuotus sertifikatus sudarančių sertifikavimo paslaugų teikėjų privalomojo draudimo taisyklės;

Plačiau reglamentuoti privalomojo draudimo sąlygos pradėta nuo 2000m. Įstatymus pradėta derinti su ES teisės aktais, pavyzdžiui:

- su Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos

⁴⁶file:///C:/Documents%20and%20Settings/vartotojas/Desktop/notar%F8%20dr..htm

⁴⁷Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 26 d. nutarimas Nr. 1067 „Dėl Advokatų profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“// Valstybės Žinios. 2004, Nr. 133 -4796.

- nuostatais, ginant žmogaus teises ir pagrindines laisves;
- su Europos Sąjungos direktyva Nr.92/49EEB dėl įstatymų, reglamentų ir administracinių nuostatų, susijusių su tiesioginiu draudimu, išskyrus gyvybės draudimą, derinimo ir pakeičianti direktyva 73/239/EEB (trečioji ne gyvybės draudimo direktyva). Po Lietuvos įstojimo į ES Vyriausybė ar jos įgaliota institucija negali nustatinėti maksimalios įmokos, nes minėta direktyva liberalizuoja (direktyvos 6 str.) draudimo veiklą Europos Sąjungoje, įtvirtindama draudimo įmonių laisvę nustatyti draudimo įmokų tarifus ir taikyti priemokų/nuolaidų sistemą (pvz. pakeitimai Notariato įstatyme).
 - su Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 94/19/EB dėl indėlių garantijų sistemų. Pagal direktyvos 5 straipsnį, „Indėliai, kredito įstaigoje laikomi tuo metu, kai panaikinama jai pagal Direktyvos 77/780/EEB 3 straipsnį suteikta veiklos licencija, *lieka apdrausti indėlių garantijų sistemas*“; 7 straipsnis nurodo draudimo sumą: „indėlių garantijų sistemos nustato, kad tais atvejais, kai indėliai negražinami, kiekvienam indėlininkui už visus jam priklausančius indėlius turi būti kompensuojama iki 20 000 ekiu.“(pakeitimai Indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatyme).
 - Su Tarybos direktyva 1990 m. birželio 13 d. dėl kelionių, atostogų ir organizuotų išvykų paketų 90/314/EEB 5 straipsnis „2. Valstybės narės imasi reikalingų veiksmų užtikrinti, kad kelionių organizatorius ir (arba) kelionių pardavimo agentas būtų atsakingi už žalą padarytą vartotojui dėl sutarties nevykdymo arba netinkamo jos vykdymo išskyrus atvejus, kai sutartis nevykdoma ar netinkamai vykdoma, ne dėl jų ar kitų paslaugų teikėjų kaltės,“ (pakeitimai Turizmo įstatyme);
 - Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2002/92/EB dėl draudimo tarpininkavimo. „3. Draudimo ir perdraudimo tarpininkai apsidraudžia profesiniu draudimu, galiojančiu visoje Bendrijoje, arba pasirūpina kita profesiniam draudimui prilyginama garantija, apsaugančia nuo profesinio aplaidumo pasekmių.“ (pakeitimai Draudimo įstatyme)

Manau, kad įstatymų netobulumas, naujai priimtų teisės aktų nesuderinimas tarpusavyje (pvz. su civilinių kodeksu, su Draudimo įstatymu) ir užsienio šalių patirtis (pvz. statybos srityje) įtakojo privalomojo draudimo nuostatų raidą.

Matome nemažai įstatymų, kuriuose įtvirtinta tik privalomojo draudimo prievolė. O draudimo prievolė be aiškiai apibrėžtos draudimo rūšies turinio, draudimo sutarties šalių teisių ir pareigų, draudiminių įvykių, draudimo sutarties galiojimo aplinkybių, žalos nustatymo tvarkos ir

atsakomybės už pareigos nevykdymo užtikrinimo bei draudimo kontrolės mechanizmo nebuvimo neduoda tinkamo efekto. Daugelių atvejų dėl šios priežasties įstatymo nuorodos yra pažeidžiamos ir nevykdomos kaip draudėjų taip ir draudikų.

Parengti įstatymų projektai su nuorodomis į veiklos ir profesinės atsakomybės privalomąjį draudimą.

2004 04 13d. parengtas **Prisieksiujų vertėjų įstatymo projektas** Nr. IXP-3428, kuriame numatytas prisieksiojo vertėjo profesinės civilinės atsakomybės privalomasis draudimas (16 str.)

Manau, kad norint užtikrinti tinkamą dokumentų vertimų kokybę, reikia nustatyti atsakomybę už atliktą vertimą. Netinkamai išverstas dokumentas, o jų vertimų poreikis padidėjo įstojus į ES, gali pridaryti žalos tretiesiems asmenims. Taigi prisieksiojo vertėjo profesinės civilinės atsakomybės privalomasis draudimas būtų tinkama priemonė, apsauganti trečiuosius asmenis nuo vertimo žalos, o pačius vertėjus nuo turtinių nuostolių.

2005 07 12d. parengtas **Matininkų įstatymo projektas** Nr. XP-579(2). Projekto tikslas - nustatyti nekilnojamojo turto formavimą ir kadastro duomenų nustatymą atliekančių asmenų teisinį statusą ir asmeninę atsakomybę ir *matininkų civilinės atsakomybės draudimą*.

2005 08 18d. parengtas **Turto ir verslo vertinimo** pagrindų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas (nauja redakcija) Nr. XP-728, kurio numatoma detalizuoti Turtą vertinančios įmonės civilinės atsakomybės draudimą (17 str.). Nurodoma draudimo suma, draudimo objektas, draudimo laikotarpis.

2006 04 26d. parengtas **Geodezijos ir kartografijos** įstatymo projektas Nr. XP-1333 . 37 straipsnio papildymas, kuris nustato , kad „Juridiniai asmenys bei juridinių asmenų, įsisteigusių Europos Ekonominės Erdvės susitarimą pasirašiusiose valstybėse, filialai Lietuvos Respublikoje, vykdančys nekilnojamojų daiktų kadastro duomenų nustatymo darbus, privalo apdrausti savo civilinę atsakomybę privalomuoju civilinės atsakomybės draudimu. Draudimo objektas yra apdraustojo civilinė atsakomybė už žalą, padarytą tretiesiems asmenims, kuri atsirado draudimo sutarties galiojimo metu ir šalių nustatytu laikotarpiu, ne trumpesniu negu 10 metų nuo draudimo sutarties galiojimo pabaigos. Minimali metinio draudimo suma 100 000 litų.

Manau, kad minėtų įstatymų projekto nuostatos dėl privalomojo civilinės atsakomybės draudimo yra svarbios trečiųjų asmenų apsaugos atžvilgiu. Dėl pasitaikančių kadastrinių domėnų netikslumų, turto ir verslo vertintojų klaidų, dėl turto formavimą ir kadastro duomenų nustatymą atliekančių asmenų nukenčia tretieji asmenis. Taigi galima prognozuoti ir šių sričių privalomojo veiklos draudimo įteisinimą.

2006 09 19d. paruoštas **Notariato** pakeitimo įstatymo projektas Nr. XP-1666. Galiojančiame įstatymo 6² straipsnyje nustatyta notaro draudimosi vienam notariniam veiksmu suma – 100000 Lt kuria siūloma padidinti iki 300000 Lt užtikrinant notaro kliento interesų apsaugą. Draudimo sumos padidinimas surištas su pakitusia nekilnojamojo turto rinka ir padidėjusiomis sandorių vertėmis bei sudėtingesnėmis juridinių asmenų steigimo, veiklos vykdymo, reorganizavimo procedūromis.

Manau, kad Europos Sąjungos įtaka, draudimo rinkos pasaulinė globalizacija, Lietuvos ekonominės padėties gerėjimas, rinkos pokyčiai, įtakos privalomojo draudimo sumų pakeitimą, o tai reiškia ir teisės aktų pakeitimą.

2.2 TURTO PRIVALOMASIS DRAUDIMAS

Pagal savo prigimtį turto draudimas skirtas nuostolių, susijusių su turto netekimu arba pažeidimu, kompensavimui. Nuostolį nustato draudikas, vadovaudamasis surašytu turto sugadinimo aktu, gautais iš draudėjo ir kompetentingų įstaigų dokumentais.

Turtas apdraudžiamas (pasirinktinai) dėl šių draudiminių įvykių:

- ugnies – gaisro, žaibo trenkimo, sprogo, valdomų skraidančiųjų aparatų, jų dalių, krovinių užtikrinimo;
- vandens – šildymo sistemos, vandentiekio, kanalizacijos tinklų avarijos, vandens prasiskverbimo iš gretimų patalpų;
- vagystės – vagystės įsilaužus, apiplėšimo, vandalizmo po įsilaužimo;
- gamtinių jėgų – audros, potvynio, liūtis, krušos, sniego slėgio, grunto suslūgimo.

Pagal draudimo įmonių teikiamas draudimo paslaugas mes galim pamatyti turto draudimo rūšių įvairovę .

Draudimo įmonės savo klientus skiria į dvi grupes: privatieji ir verslo klientai. Atsižvelgiant į kliento grupę ir teikia draudimo paslaugas.

Verslo klientų draudimas.

- Vežamų krovinių draudimas, Įmonės vežamų krovinių draudimas , Kelionės draudimas (bagažo), Stacionarių įrengimų (mašinų) draudimas, Vandens transporto priemonių KASKO draudimas, Transporto priemonės KASKO draudimas , Mobilijų mašinų ir aparatų KASKO draudimas, Parodų (turto) draudimas, Nekilnojamojo turto draudimas, Kilnojamojo turto draudimas , Laidavimo draudimas, Elektronikos draudimas, Draudimas nuo veiklos pertraukimo, Statybos darbų draudimas, Aviacijos draudimas. Žemės ūkis – miško draudimas, pasėlių ir derliaus draudimas, verslinių gyvūnų draudimas.

Privačių klientų draudimas.

- Gyvulių draudimas, Kelionės draudimas (bagažo), Mobilųjų mašinų ir aparatų kasko draudimas, Namų turto draudimas, Pastatų draudimas, Transporto priemonės KASKO draudimas, Statybos darbų draudimas, Mokėjimo kortelių draudimas, miško draudimas, pasėlių ir derliaus draudimas, verslinių gyvūnų draudimas.

Iš daugybės turto draudimo rūšių privalomoju draudimu draudžiamas tik hipotekos objektas, laivai, licenzijuotų sandėlių turtas, finansų įstaigų, banko ir Centrinės kredito unijos turtas.

Privalomojo turto draudimo teisinio reguliavimo raida.

1992m. priimtas **Hipotekos** įstatymas Nr. I-2936 (negalioja nuo 2003 01 01d.), kuriame buvo nurodyta, kad „įkeistas turtas, išskyrus žemę, turi būti apdraustas, iki sueis nustatytas skolinio įsipareigojimo vykdymo terminas“

1996m. priimtas **Prekybinės laivybos** įstatymas Nr. I-1513 pagal kurį, sudarant laivo išperkamosios nuomos sutartį, nuomos gavėjas apmoka *laivo draudimo* išlaidas, atsako pagal prievoles, kilusias dėl naudojimosi išsinuomotu laivu.

2000m. priimtas **Civilinio kodekso** patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis KODEKSAS Nr. VIII-1864, kurio 4.171 straipsnis (Hipotekos objektas) nurodo, kad „įkeičiamas gali būti tik apdraustas daiktas, išskyrus žemę; nekilnojamojo daikto hipoteka apima ir šio daikto draudimo atlyginimą“

2002m. priimtas **Licencijuotų sandėlių ir sandėliavimo dokumentų** įstatymas Nr. IX-1046, kurio 7 str. nurodyta kad, „sandėlis, kuriame sandėliuojamos prekės, apdraudžia savo turtą nuo gaisro, sprogimo, trečiųjų asmenų neteisėtos veiklos ir gamtinių jėgų sumai, ne mažesnei negu viso draudžiamo turto atkuriamoji vertė. Licencijos galiojimo metu sandėlis taip pat turi turėti civilinės atsakomybės draudimą“.

2002m. priimtas **Finansų įstaigų** įstatymas Nr. IX-1068 (Įsigalioja 2003m.), kuriame nurodyta, kad „teikti finansines paslaugas finansų įstaiga gali tuo atveju, jeigu ji turi tinkamą....turto draudimą“ (8 str.)

2004m. priimtas **Bankų** įstatymas Nr. IX-2085. Pagal įstatymo 9 straipsnį „Licencijos prašančio banko įstatai.... *turto draudimas* turi užtikrinti saugią ir patikimą banko veiklą ir atitikti tai reglamentuojančius teisės aktus“;

2004m. priimtas **Centrinės kredito unijos** įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. IX-2101. Pagal įstatymo 9 straipsnio „Licencija“ 8 punktą „dokumentus ir informaciją, patvirtinančius, kad Centrinė kredito unija turi saugią ir patikimą Centrinės kredito unijos veiklą užtikrinančius: vidaus kontrolės sistemą, ir *turto draudimą*;

Analizuojant įstatymus, pastebėjau, kad įstatymų nuostatos nepakankamai reglamentuotos. Įstatymai numato tik privalomojo turto draudimo būtinumą, nedetalizuoja jo

vykdymo, nenumato atsakomybės už nedraudimą, nenustato draudimo įmokų ir išmokų apskaičiavimo tvarkos. Tai reiškia, kad privalomojo draudimo sutartis sudaromos pagal draudimo įmonių turto draudimo taisykles ir žalos atveju gali paaiškėti, kad draudimo įmonės prisiimta atsakomybė labai maža, todėl turto privalomasis draudimas gali neapsaugoti nukentėjusiojo.

Įvertinus privalomojo turto draudimo teisinę raidą Lietuvoje, galima teigti, kad turto privalomajam draudimui Valstybė neskiria daug dėmesio, nors ir eurointegracijos laikotarpiu (nuo 2000m) buvo priimta keletą įstatymų įteisinančių privalomąjį draudimą.

Žemės ūkio privalomasis turto draudimas

Žemės ūkio privalomasis turto draudimas teisės aktais nereglamentuojamas.

Lietuvoje žemės ūkio draudimo rinka (pvz. pasėlių draudimo sistema) nėra pakankamai išplėtotą. Ūkininkai savo nedalyvavimą draudimo sistemoje aiškina pernelyg didelėmis draudimo įmokomis. (kasmet apdraudžiama tik 0,49 proc. visų pasėlių ploto) Tad įvykus nelaimiui pagalbos prašoma iš valstybės. Tačiau valstybės išteklių riboti, o dėl stichinių nelaimių ir nepalankių klimato sąlygų patiriama vis daugiau nuostolių, todėl šalyje būtina kurti veiksmingą pasėlių draudimo sistemą. Pasėliai draudžiami nuo 5 rizikos veiksnių: neigiamų žiemojimo pasekmių (iššalimo, išmirkimo, suplėkimo), krušos, audros, liūtis, pavasarinių šalnų.

Draudimo sistema gali būti:

- privati;
- vieša(valstybinė);
- vieša (valstybinė)-privati.

Privataus žemės ūkio draudimo sistema paprastai teikia apsaugą tik nuo kelių rizikų (dažniausiai nuo krušos ir šalnų). Šiuo draudimu draudžia privačios draudimo kompanijos, valstybė nesubsidijuoja draudimo įmokų. Privati draudimo sistema paplitusi Vokietijoje, Švedijoje, Airijoje, Belgijoje, Danijoje, Jungtinėje Karalystėje, Olandijoje, Suomijoje, Vengrijoje, Lenkijoje, Maltoje.

Viešos (valstybinės) sistemos ypatybė yra ta, kad valstybinės draudimo įstaigos surenka draudimo įmokas, administruoja draudimo programas ir garantuoja išmokas. Valstybinė draudimo sistema ir privalomas draudimas yra Graikijoje ir Kipre. Graikijoje pasėlius privaloma drausti nuo krušos, šalnų, vėjo audrų, potvynių, sausros, smarkaus lietaus, sniego, stichinių nelaimių, kai kurių gyvulių ligų. Draudimo įmoka skaičiuojama kiekvienam ūkiui ir nėra susijusi su rizika.

Vyraujant viešo-privataus draudimo sistemai, siūloma daugiau draudimo programų, tad galima drausti nuo daug daugiau pavojų. Dalį draudimo įmokų subsidijuoja valstybė, todėl draudimas žemės ūkio subjektams yra prieinamesnis, patrauklesnis. Viešo-privataus draudimo

sistema vyrauja Ispanijoje, Portugalijoje, Liuksemburge, Italijoje, Prancūzijoje, Austrijoje, Čekijoje, Estijoje, Latvijoje, Slovakijoje⁴⁸.

Manau, kad žemės ūkio draudimas - tai tinkamas būdas sumažinti valstybės išlaidas nelaimės atveju ir ūkininkų apsaugos garantas. Įvertinus šalies žemės ūkio struktūrą, kultūras, gamtos riziką bei galimą valstybės intervencijos lygį bus galima pasirinkti tokią draudimo sistemą, kuri skatintų ūkininkus draustis, o draudimo kompanijas drausti. Geriausias variantas būtų vieša (valstybinė)-privati sistema, į kurią įeitų privalomasis pasėlių draudimas.

2.3 TRANSPORTO PRIEMONIŲ PRIVALOMASIS CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS DRAUDIMAS

Transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo veiklą Lietuvos Respublikoje reglamentuoja Lietuvos Respublikos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymas.

Transporto priemonių valdytojų privalomasis civilinės atsakomybės draudimas yra ypač svarbus Europos piliečiams, nepriklausomai nuo to, ar jie yra draudėjai, ar – įvykio metu nukentėję asmenys. Jis daro įtaką laisvam asmenų ir transporto priemonių judėjimui. Šia draudimo paslauga naudojasi beveik milijonas šalies gyventojų ir įmonių.⁴⁹ Šios rūšies draudimas taip pat labai svarbus draudimo įmonėms, nes sudaro svarbią ne gyvybės draudimo veiklos dalį.

Transporto priemonių valdytojų privalomojo civilinės atsakomybės draudimo raida

2001m. priimtas **Transporto priemonių savininkų ir valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymas** Nr. IX-378, kurio tikslas ir paskirtis buvo nustatyti transporto priemonių savininkų ir valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo tvarką. „Įstatymas nustato žalos asmeniui ir (ar) turtui, padarytos tretiesiems asmenims autoavarijos metu arba atsiradusios kaip autoavarijos pasekmė (...), atlyginimo tvarką bei Lietuvos Respublikos transporto priemonių savininkų ir valdytojų civilinės atsakomybės draudimo biuro (...)steigimo, valdymo, veiklos, likvidavimo ir reorganizavimo tvarką (1str.2 d).

2003m. buvo pakeistas ir papildytas **Transporto priemonių savininkų ir valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymas** Nr. IX-1399. Patikslintos (str. 10, 14, 15, 18) bazinės draudimo įmokos ir koeficientai (atsisakyta fiksuotų didžiųjų), draudimo įmokos

⁴⁸ Uosytė R, Šmitaitė L. Pasėlių draudimas – efektyvus rizikos valdymo žemės ūkyje

būdas// http://www.manoukis.lt/index.php?open=zumalai&sub=straipsnis&nav=&st_id=846&lang=&zumalo_id=40&ban_id=1; prisijungimo laikas: 2006 10 02.

⁴⁹<http://www.draudimas.lt/index.php/lt/60172/>

sumažinimas (išbrauktas fiksuotas 12 mėn. draudimo sutarties galiojimo terminas), žalos ir draudimo išmokos dydžių nustatymas (nenuvertinamas turto nusidėvėjimas).

2004m. priimtas **Transporto priemonių savininkų ir valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo** įstatymo papildymo įstatymas Nr. IX-2043. Draudėjas turės galimybę pasirinkti draudimo sumas. „Transporto priemonių savininkų ir valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo suma yra 30 000 litų asmeniui ir 30 000 litų turtui arba 500 000 eurų asmeniui ir 100 000 eurų turtui (13str.).“ Lietuvoje sudaryta privalomojo draudimo sutartis galios visose ES valstybėse. Įstatymas taip pat numato atlyginti avarijose nukentėjusiems asmenims neturtinę žalą iki 500 EUR ir galimybę gauti didesnes draudimo išmokas ir platesnę draudimo sutarčių galiojimo teritoriją.

2004m. priimtas **Transporto priemonių savininkų ir valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo** įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. IX-2041. Iš įstatymo pavadinimo išbrauktas žodis savininkų. Naujas pavadinimas - „Lietuvos respublikos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymas“, kurio tikslas ir paskirtis „...– nustatyti transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sistemos funkcionavimo teisinius pagrindus ir principus (1 str.).“ Šio Įstatymo nuostatomis įgyvendinti Europos Sąjungos teisės aktai: Tarybos direktyvos 72/166/EEB, 72/430/EEB, 73/239/EEB, 84/5/EEB, 88/357/EEB, 90/232/EEB, 90/618/EEB, 92/49/EEB; Komisijos rekomendacijos 74/165/EEB, 81/76/EEB; Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2000/26/EB

Civilinėje byloje Nr.2-924-39-2006 nagrinėta įstatymo spraga dėl fiksuotos draudimo sumos nustatymo neturtinei žalai („...Lietuvos Respublikos Transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymo 11 straipsnio 1 dalies nuostata, įtvirtinanti "fiksuotą" maksimalų 500 eurų neturtinės žalos dydį, riboja nukentėjusių bei apsidraudusių asmenų teises ir suteikia privilegijas draudikui, o tai yra kliūtis teisingumui vykdyti (prieštarauja LR Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai ir konstituciniam teisinės valstybės principui“)⁵⁰.

Taigi teisminė praktika parodo Lietuvos respublikos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymo nuostatų spragas (11str.1 d.). Manau, kad transporto priemonių civilinės atsakomybės privalomojo draudimo teisinė raida bus susieta su aukščiau nurodytų trūkumų pašalinimu (tai reikalauja ir direktyva 2005/14/EB).

2.4 SOCIALINIS PRIVALOMASIS DRAUDIMAS

⁵⁰http://209.85.135.104/search?q=cache:HNGFkNmOkBIJ:www.lrkt.lt/Prasymai/37_2006.htm+Transporto+priemoni%C5%B3+privalomasis+draudimas&hl=lt&gl=lt&ct=clnk&cd=10

Atkūrus nepriklausomą Lietuvos valstybę prasidėjo radikali socialinio aprūpinimo sistemos reforma. Jos pagrindinis tikslas buvo išskirti į atskiras globos bei rūpybos, darbo biržų ir socialinio draudimo sritis. Tai buvo padaryta 1990 m. priėmus Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio aprūpinimo pagrindų įstatymą. Tais pačiais metais prie Socialinės apsaugos ministerijos buvo įsteigta Vyriausioji valstybinio socialinio draudimo valdyba, kurios užduotis - organizuoti Lietuvoje valstybinį socialinį draudimą.⁵¹

Valstybinio socialinio draudimo sistema kūrėsi gana sparčiai. Per penkerius metus (1991- 1995 m.) buvo padėti jos teisiniai pamatai (priimti Valstybinio socialinio draudimo bei Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymai), suformuoti struktūriniai padaliniai, sukurta kompiuterinė informacinė duomenų bazė.

Lietuva pasirinko ne tik Europoje, bet ir daugelyje pasaulio šalių dominuojantį socialinio draudimo modelį. Jis grindžiamas kartų solidarumo principu: jauni ir sveiki žmonės dalį savo uždirbtų lėšų skiria tiems, kurie dėl senatvės, invalidumo, ligos ar netekę darbo negali dirbti ir užsidirbti. Socialinio draudimo garantijos teikiamos iš lėšų, kurios surenkamos iš šiuo metu dirbančių žmonių. Teisę gauti valstybinio socialinio draudimo išmokas įgyja tik tie žmonės, kurie tam tikrą įstatymuose numatytą laikotarpį dirbo ir mokėjo valstybinio socialinio draudimo įmokas. Jų nemokėję gali tikėtis valstybės, bet ne socialinio draudimo paramos.⁵²

Valstybinį socialinį draudimą Lietuvoje vykdo Valstybinio socialinio draudimo fondas. Tai viena iš didžiausių ir svarbiausių institucijų, vykdančių Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos formuojamą socialinę politiką. Fondas turi savarankišką biudžetą, į kurį renkamos privalomos valstybinio socialinio draudimo įmokos. Įmokų tarifą nustato Seimas ir Vyriausybė. Dalį lėšų pervedus į pensijų fondus, VSDF biudžetas kasmet netenka vis didesnės lėšų sumos. Dėl šios priežasties dalis pensijų reformos išlaidų finansuojama iš valstybės Rezervinio (stabilizavimo) fondo lėšų. Seimas, tvirtindamas valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymą, numato dalį lėšų pensijų reformos finansavimui.

Valstybinis socialinis draudimas – valstybės nustatytų socialinių ekonominių priemonių sistema, teikianti apdraustiesiems Lietuvos Respublikos gyventojams, taip pat įstatymo nustatytais atvejais apdraustųjų šeimų nariams gyvenimui reikalingų lėšų ir paslaugų, jei jie negali dėl įstatymo numatytų priežasčių pasirūpinti iš darbo ir kitokių pajamų arba dėl įstatymo numatytų svarbių priežasčių turi papildomų išlaidų.

Lietuvos respublikos valstybinio socialinio draudimo į s t a t y m a s Nr. IX-2535 (Valstybės

⁵¹http://209.85.135.104/search?q=cache:HNGFkNmOkBIJ:www.lrkt.lt/Prasymai/37_2006.htm+Transporto+priemoni%C5%B3+privalomasis+dr+audimas&hl=lt&gl=lt&ct=clnk&cd=10

⁵²<file:///C:/Documents%20and%20Settings/vartotojas/Desktop/Draudimas%20LR/soc.draudimo%20istorija.htm>

žinios, 2004 11 26, Nr. 171-6295) nustato valstybinio socialinio draudimo santykių pagrindus: valstybinio socialinio draudimo rūšis, valstybinio socialinio draudimu draudžiamų asmenų kategorijas, valstybinio socialinio draudimo valdymo sistemos principus bei struktūrą, jos subjektų teises, pareigas ir atsakomybę.

Socialinio draudimo rūšys (3 str.)

- 1) pensijų socialinis draudimas, kuriuo draudžiama pagrindinei ar pagrindinei ir papildomai pensijos dalims, numatytoms Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatyme;
- 2) ligos ir motinystės socialinis draudimas, kai draudžiama ligos ir motinystės, tėvystės bei motinystės (tėvystės), profesinės reabilitacijos išmokoms, numatytoms Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatyme;
- 3) nedarbo socialinis draudimas, kai draudžiama išmokoms, numatytoms Nedarbo socialinio draudimo įstatyme;
- 4) nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinis draudimas, kai draudžiama išmokoms, numatytoms Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatyme;
- 5) sveikatos draudimas, kai draudėjas nuo darbo užmokesčio draudžia sveikatos priežiūros paslaugoms ir kompensacijoms, numatytoms Sveikatos draudimo įstatyme.

Šio įstatymų įgyvendinami Europos Sąjungos teisės aktai:

1. 1971 m. liepos 5 d. Tarybos reglamentas 1408/71/EEB dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, persikeliantiems Bendrijoje.

2. 1972 m. kovo 21 d. Tarybos reglamentas 574/72/EEB, nustatantis Reglamento Nr. 1408/71/EEB dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, persikeliantiems Bendrijoje, įgyvendinimo tvarką.“

Pensijų socialinis draudimas Lietuvoje

1994 m. liepos 18 d. buvo priimtas Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymas Nr.I-549, kuris nustatė kas turi teisę gauti valstybinę socialinio draudimo pensiją, asmenų, draudžiamų valstybinio socialinio pensijų draudimų sąrašą ir kitos pensijų draudimo sąlygas.

Valstybinė socialinio draudimo sistema buvo reformuota 1995m, kai buvo įvestas draudimo principas, nustatytos didesnės minimalus išdirbtų metų reikalingų pensijai gauti skaičius, panaikintos ankstyvo išėjimo į pensiją nuostatos ir padidintas išėjimo į pensiją amžius. Įstatymas kiekvienais metais buvo papildomas, keičiamas, tikslinamas, tobulinamas siekiant užtikrinti asmenims didesnes socialines garantijas. Nuo jo įsigaliojimo iki naujos įstatymo redakcijos (Valstybės žinios, 2005 06 07, Nr. 71-2555) priėmimo buvo patvirtinti 38 įstatymo pakeitimai. Iš jų 63 proc. pakeitimų priimta nuo 2000m. , tai galima surišti su eurointegracija. Įstatymų pakeitimais buvo siekiama pagerinti pagyvenusių žmonių, neįgaliųjų ir likusių be maitintojo vaikų, našlių ir kitų asmenų pensinį aprūpinimą ; suteikti užsieniečiams teisę gauti valstybinę socialinio draudimo pensiją ir t.t.

Galiojantis įstatymas (52str.) riboja maksimalų neperskaičiuotos pensijos dydį gaunantiems neperskaičiuotas pensijas, t.y. nesuteikia šių pensijų gavėjams didesnės pensinės garantijos. Didėjant bazinei pensijai, atitinkamai didinant ir maksimalią neperskaičiuotos pensijos dydžio ribą, galima suteikti galimybę asmenims, gaunantiems neperskaičiuotas pensijas taip pat gauti atitinkamai didesnes išmokas. Manau, maksimalios neperskaičiuotos pensijos padidinimas tiek procentų, kiek procentų padidinta bazinė pensija užtikrins vienodas teises pensijų gavėjams.

Pensijų socialinio draudimo įstatymas remiasi *Tarybos direktyvą dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo nuoseklus įgyvendinimo socialinės apsaugos srityje 79/7/EEB ir Tarybos direktyva dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris, kurie verčiasi savarankiška darbo veikla, įskaitant žemės ūkyje, principo taikymo ir dėl savarankiškai dirbančių moterų apsaugos nėštumo ir motinystės metu 86/613/EEB*

Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinis draudimas

Valstybinio socialinio draudimo įstatymas Nr. I-1336 (priimtas 1991 m) reguliavo valstybinio socialinio draudimas nuo nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinį draudimą iki priėmimo 1999m. *Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas* Nr. VIII-1509 (Valstybės žinios, 1999 12 29, Nr. 110-3207). Šis įstatymas reglamentavo nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo (toliau - nelaimingų atsitikimų darbe socialinis draudimas) santykius, nustatė asmenų, kurie draudžiami šios rūšies socialiniu draudimu, kategorijas, teises į šio draudimo išmokas, išmokų skyrimo, apskaičiavimo bei mokėjimo sąlygas, apibrėžia draudiminius bei nedraudiminius įvykius. Iki naujos įstatymo redakcijos Nr. IX-1819 (Valstybės žinios, 2003 12 05, Nr. 114-5114) buvo priimti 9 pakeitimai (tikslinamos nelaimingo atsitikimo darbe aplinkybės, jo pasekmės;

kompensavimo koeficiento skaičiavimai; detaliau paaiškinti draudiminiai įvykiai ir kas privalomai draudžiamas nelaimingų atsitikimų darbe socialiniu draudimu ir kt.). Įstatymo Nr. IX-1819 buvo keistas dar 6 kartus. Pakeitimai susieti su įstatymo taikymo pagrindais, draudimo įmokų tarifų diferenciacijos, nedraudiminio įvykio išimtimis, kitų įstatymų pakeitimais ir kt.

Manau, kad šiuo įstatymo 7 str. 2d. 1punkto nuostata dėl nelaimingų atsitikimų, įvykusių apdraustajam esant neblaiviam ar apsvaigusiam nuo narkotinių, toksinių ar psichotropinių medžiagų, pripažinimo nedraudiminiais įvykiais yra kategoriška ir neduoda pagrindo nagrinėti ar darbuotojo neblaivumas ar apsvaigimas nuo narkotinių, toksinių ar psichotropinių medžiagų, turi įtakos nelaimingam atsitikimui įvykti. Nedidelis darbuotojo girtumo laipsnis gali neturėti jokios įtakos įvykusiam nelaimingam atsitikimui (darbdavio nesudarytos saugios ir sveikos sąlygos dirbti – pagrindinė priežastis nelaimingam atsitikimui įvykti). Taigi šio įstatymo 7 str. 2d. 1punkto nuostata atima iš darbuotojo (jo šeimos narių, darbuotojo mirties atveju) teisę gauti nelaimingų atsitikimų darbe socialinio draudimo išmokas net tais atvejais, kada darbuotojo neblaivumas neturėjo jokios įtakos nelaimingam atsitikimui įvykti. Manau, šią įstatymo spragą reikia ištaisyti, įvedant įrodymą, kad darbuotojo neblaivumas ar apsvaigimas nuo narkotinių, toksinių ar psichotropinių medžiagų turėjo įtakos nelaimingam atsitikimui. Įstatymo spragą parodo ir teismų praktika (Administracinė byla Nr. 1-1262-162/2006 m.).⁵³

Ligos ir motinystės socialinis draudimas

2000 m. buvo priimtas Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymas Nr. IX-110 (Valstybės žinios, 2000 12 29, Nr. 111-3574), kuris nurodo asmenis, draudžiamus ligos ir motinystės socialiniu draudimu, nustato teisę į šio draudimo pašalpas, jų skyrimo, apskaičiavimo bei mokėjimo sąlygas. Po įstatymo įsigaliojimo iki dabar priimta 10 pakeitimų. Pakeitimai susija su asmenų privalomai draudžiamu ligos ir motinystės socialiniu draudimu sąrašo praplėtimu, pašalpos gavimo sąlygų ir reikalavimų pakeitimais, minimalus mėnesinis pašalpos dydžio pakeitimais, motinystės (tėvystės) pašalpos didžio priartinimo prie turėto darbo užmokesčio ir t.t. Įstatymas buvo keistas atsižvelgiant į ES šalių mokomus pašalpos didžius ir į praktikoje susiklosčiusią situaciją. Šis įstatymas remiasi Tarybos direktyva 96/34/EB dėl Bendrojo susitarimo dėl tėvystės atostogų.

Pagal įstatymo 18¹ str. 4 punktą teisę gauti tėvystės pašalpą turi tik santuokoje su kūdikio motina gyvenantis tėvas, tai prieštarauja Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 24 str. nuostatai, teigiančiai, kad “kiekvienas vaikas be jokios diskriminacijos dėl rasės, odos spalvos,

⁵³http://www.lrkt.lt/Prasymai/60_2006.htm

lyties, kalbos, religijos, tautinės ar socialinės kilmės, turtinės padėties *ar jo gimimo* turi teisę į tokias apsaugos priemones, kurių reikia jam, kaip nepilnamečiui, ir kurias turi teikti šeima, visuomenė ir valstybė”, taip pat šiuo pakto 26 str. nuostatai dėl diskriminacijos⁵⁴ ir ES laisvės, demokratijos, pagarbos žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms bei teisinės valstybės principams. Manau turi būti užtikrintos lygias santuokos nesudariusių tėvų ir gyvenančios santuokoje tėvų, bei ne santuokoje gimusių vaikų teises ir diskriminuojanti nuostata panaikinta.

Nedarbo socialinis draudimas

2003m. parengtas Nedarbo socialinio draudimo įstatymas Nr. IX-1904, kuris įsigaliojo tik nuo 2005 01 01d., o šio įstatymo 17 straipsnio 4 ir 5 dalių (dėl nedarbo draudimo lėšų judėjimo) bei 19 (dėl nedarbo draudimo išlaidų) straipsnio nuostatos įsigalioja nuo 2010 m. sausio 1 d. Šis Įstatymas nustato nedarbo socialinio draudimo teisinius santykius, asmenų, kurie draudžiami nedarbo draudimu kategorijas, teisę į nedarbo socialinio draudimo išmoką, jos skyrimo, apskaičiavimo bei mokėjimo sąlygas, šios draudimo rūšies finansavimą, administravimą ir atsakomybę. Šis įstatymas užtikrina apdraustiems šia nedarbo rūšimi asmenims pakankamas pragyvenimui pajamas, jiems netekus turėto darbo ir ieškant naujo darbo pagal turimą arba įgyjamą profesiją. Po įstatymo paruošimo buvo priimti 5 pakeitimai, kuriais buvo tobulinamos sąlygos į nedarbo draudimo išmokos gavimą, papildomas nedarbo draudimu draudžiamų asmenų sąrašas, nustatytos nedarbo draudimo išmokos mokėjimo pratęsimo sąlygos ir kt.

Privalomasis sveikatos draudimas

Privalomasis sveikatos draudimas – valstybės nustatyta asmens sveikatos priežiūros ir ekonominių priemonių sistema, garantuojanti privalomuoju sveikatos draudimu draudžiamiesiems asmenims, įvykus draudimui įvykiui, sveikatos priežiūros paslaugų teikimą bei išlaidų už suteiktas paslaugas, vaistus ir medicinos pagalbos priemones kompensavimą

1996 m. buvo priimtas Sveikatos draudimo įstatymas Nr. I-1343 (Valstybės žinios, 1996 06 12, Nr. 55-1287), kurio 1 straipsnis nustatė „sveikatos draudimo rūšis, privalomojo sveikatos draudimo sistemą: privalomuoju sveikatos draudimu draudžiamus asmenis, privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto formavimo ir išlaidų asmens sveikatos priežiūros paslaugoms kompensavimo iš privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto pagrindus, privalomąjį sveikatos draudimą vykdančias institucijas, privalomuoju sveikatos draudimu draudžiamų asmenų ir sveikatos priežiūros įstaigų teises bei pareigas vykdančias

⁵⁴http://www.hrmi.lt/downloads/structure//TARPTAUTINIS_PILIETINIŲ_IR_POLITINIŲ_TEISIŲ_PAKTAS

privalomąjį sveikatos draudimą bei ginčų nagrinėjimo tvarką.“ Nuo jo įsigaliojimo iki naujos įstatymo redakcijos Nr. IX-1219 (Valstybės žinios, 2002 12 24, Nr. 123-5512) buvo priimta 10 pakeitimų, o nuo naujos įstatymo redakcijos iki dabar dar 12 pakeitimų. Pakeitimai susyja su draudžiamieji ir apdraustieji privalomuoju sveikatos draudimu sąrašo patikslinimu, privalomojo sveikatos draudimo įmokų mokėjimu ir mokėjimo tvarka; privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto pajamomis ir išlaidomis; tikslinama atsakomybė už įmokų nesumokėjimą ir t.t.

Privalomasis sveikatos draudimas garantuoja draudžiamiesiems asmenims sveikatos priežiūros paslaugas, už kurių teikimą apmokama iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo (PSDF) biudžeto. Jį sudaro fizinių asmenų pajamų mokestis, socialinio draudimo įmokos, valstybės įmokos už jos draudžiamus asmenis, savarankiškai mokančiųjų lėšos ir kt. Privalomąjį sveikatos draudimą vykdo Privalomojo sveikatos draudimo taryba, Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos ir teritorinės ligonių kasos.

Didėjančios komunalinių paslaugų, būtinausių priemonių kainos, gydymo išlaidos (pensijų augimas atsilieka nuo išlaidų padidėjimo) pablogina Lietuvoje pensinio amžiaus žmonių būklę. Manau, įvedus šimtaprocentinę kompensuojamų vaistų ir medicinos pagalbos priemonių, skirtų ambulatoriniam gydymui, kompensaciją asmenims, sulaukusiems 85 metų (kuri buvo panaikina 2002m) būtų galima bent iš dalies pagerinti vyresnio amžiaus žmonių padėtį, kartu pagerės ir gyventojų pasitenkinimas sveikatos priežiūros paslaugomis. Tam reikėtų papildyti įstatymo 10 straipsnį.

Ūkininkai ne visada įstengia sumokėti privalomojo draudimo įmoką, nes jų pajamas sunku prognozuoti (veikia oro sąlygų faktorius, superkamų kultūrų kainos ir t.t.), ir dažnai būna, kad pajamos mažėja, o sąnaudos didėja. Manau, kad 17 str.5d. nustatytas privalomojo draudimo įmokos dydis bei maksimalaus žemės sklypo dydis turėtų būti peržiūrėtas ir pakeistas (sveikatos draudimo įmokų dydžiai siūlyčiau sumažinti, o žemės naudmenų dydį padidinti).

Socialinio privalomojo draudimo normų analizė parodė spragas galiojančiose įstatymuose. Pastebėtų spragų naikinimas – galimos raidos tendencijos socialinio privalomojo draudimo srityje.

2.5 PRIVALOMOJO DRAUDIMO REGLAMENTAVIMAS EUROPOS SAJUNGOJE

Europos sąjunga privalomojo veiklos ir profesinės atsakomybės draudimo srityje

2001m. Tarptautinės konvencijos dėl civilinės atsakomybės už laivų bunkeriuose vežamos naftos padarytą žalą. 7 straipsnis nustato privalomąjį draudimą arba finansinį garantą: „1. Laivo, kurio bendrasis tonažas, registruotas valstybėje Šalyje, yra didesnis kaip 1000 t, registruotas savininkas turi turėti draudimą ar kitokį finansinį garantą, pvz., banko ar kitos

panašios finansinės institucijos garantiją, padengiantį registruoto savininko atsakomybę už taršos žalą, kurio dydis atitinka atsakomybės ribas pagal taikytiną nacionalinę arba tarptautinę tvarką, tačiau visais atvejais neviršija sumos, apskaičiuotos pagal 1976 m. Konvenciją dėl atsakomybės už jūrinius ieškinius apribojimo (su pakeitimais).“

Lietuva ratifikavus konvenciją, galies užtikrinti realų žalos, padarytos išsiliejus naftai iš laivų bunkerių arba ją iš jų išpylus, atlyginimą. 2002 m. rugsėjo 19 d. Tarybos sprendimas 2002/762/EB, įgalioja valstybes nares Bendrijos interesais pasirašyti ir ratifikuoti šią konvenciją arba prie jos prisijungti.

2002 m. Atėnų konvencija dėl keleivių ir jų bagažo vežimo jūra, kurios 4a straipsnis nustato *privalomąjį draudimą*: „1. Kai keleiviai vežami valstybėje, šios Konvencijos Šalyje, įregistruotu laivu, kuris pagal licenciją gali vežti daugiau kaip dvylika keleivių, ir taikoma ši Konvencija, kiekvienas vežėjas, kuris faktiškai vykdo vežimą arba jo dalį, *turi turėti draudimą* arba kitą finansinę garantiją, tokią kaip banko ar panašios finansų įstaigos garantija, atsakomybei pagal šią Konvenciją dėl keleivių mirties ir kūno sužalojimo apdrausti. Privalomojo draudimo arba kitos finansinės garantijos riba yra ne mažesnė kaip 250 000 atsiskaitymo vienetų vienam keleiviui kiekvienu atskiru atveju“

52005PC0593 Europos bendrijų komisijos pasiūlymas. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva *dėl laivų savininkų civilinės atsakomybės ir finansinių garantijų*. Atsakomybės tvarka: 2. Valstybės narės nustato laivų savininkų civilinės atsakomybės tvarką ir užtikrina, kad laivų savininkų teisę riboti atsakomybę reglamentuoja visos 1996 m. Konvencijos nuostatos. 3. Remiantis 1996 m. Konvencijos 15 straipsniu, valstybės narės užtikrina, kad jos 4 straipsnis dėl atsakomybės apribojimo panaikinimo nebūtų taikomas laivams, plaukiojantiems su šalių, neprisijungusių prie minėtos Konvencijos, vėliavomis. Tokiais atvejais valstybėse narėse remiantis šia direktyva nustatytoje *civilinės atsakomybės tvarką reglamentuojančiose nuostatose numatoma, kad laivo savininkas netenka teisės riboti savo atsakomybę*, jei įrodoma, kad žala buvo padaryta dėl jo asmeninių veiksmų ar neveikimo sąmoningai siekiant padaryti tokią žalą arba dėl didelio aplaidumo.“

52005PC0592 Europos bendrijų komisijos pasiūlymas. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva *dėl keleivių vežėjų jūra ir vidaus vandenimis atsakomybės nelaimingų atsitikimų atveju*. Aiškinamasis memorandumas : „Pasiūlymu siekiama perkelti Atėnų konvenciją į EB teisę, ir jis yra suderinamas taip: *vidaus vežimas įtraukiamas į taikymo sritį*; vežimas vidaus vandenimis įtraukiamas į taikymo sritį; valstybėms narėms panaikinama galimybė pagal 2002 m. Atėnų konvenciją nustatyti aukštesnes atsakomybės ribas, nei tos, kurios nustatytos Konvencijoje; jei prarandama arba sugadinama judėjimui skirta įranga ir (arba) medicininė įranga, priklausanti keleiviui su judėjimo negalia, maksimalus kompensacijos dydis yra lygus

naujos įrangos vertei; išankstiniai mokėjimai, kaip numatyta oro ir geležinkelio transporto sektoriuose; prieš kelionę teikiama informacija.

Matome, kad Europos Sąjunga daug dėmesio kreipia aplinkos apsaugai, jūrų transporto sistemos ūkio subjektų atsakomybei ir keleivių apsaugai. Manau, kad Lietuvoje turėtų atsirasti privalomasis draudimas laivybos srityje, nes gamtos ir žmonių apsauga yra ne tik ES, bet ir mūsų šalies tikslas.

2006 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/49/EB *dėl investicinių įmonių ir kredito įstaigų kapitalo pakankamumo (nauja redakcija)*. Pakeistos minimalios draudimo sumos (7,8,9 straipsniai). Pvz.7 str. „3 straipsnio 1 dalies b punkto iii papunktyje nurodytos įmonės turi turėti: (iii) įmones, kurioms leidžiama teikti tik konsultacijas investicijų klausimais ir (arba) priimti ir perduoti investuotojų pavedimus, nesaugant jų klientams priklausančių pinigų ar vertybinių popierių, ir kurios dėl šios priežasties jokiais atvejais negali turėti skolų savo klientams (...)b) profesinės civilinės atsakomybės draudimą, galiojantį visoje Bendrijos teritorijoje ar kitą panašią garantiją, numatančią atsakomybę už profesinį aplaidumą, siekiančią mažiausiai 1000000 EUR sumą kiekvienam ieškiniui ir 1500000 EUR per metus bendrai visiems ieškiniams); 8 str. „b) profesinės civilinės atsakomybės draudimą, galiojantį visoje Bendrijos teritorijoje ar kitą panašią garantiją, numatančią atsakomybę už profesinį aplaidumą, siekiančią mažiausiai 500000 EUR sumą kiekvienam ieškiniui ir 750000 EUR per metus bendrai visiems ieškiniams;“

Manau, kad remiantis direktyvos nuostatomis (užtikrinant vienodas veiklos sąlygas ES valstybių nariu įmonėms, bei klientų garantijas) turėtų būti pakeistos ir Indėlių ir išsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymo nuostatos dėl draudimo sumų neatitikimo.

Europos Sąjunga turto draudimo srityje.

Europos sąjunga skiria dėmiausio žemės ūkio apsaugai (pvz. Europos Parlamento rezoliucijos dėl sausros Portugalijoje P6_TA(2005)0139), siekiant geriau patenkinti lūkesčius ir apriboti neigiamą krizių poveikį žemės ūkio sektoriuje.

2005 m. balandžio 20 d. Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Komisijos komunikato Tarybai dėl rizikos ir krizių valdymo žemės ūkyje. Komisijos nuomonė ⁵⁵– „*Žemės ūkio draudimas*. Žemės ūkio draudimas yra tinkama priemonė apsisaugoti nuo tam tikrų konkrečių pavojų. Bet išskirtinės rizikos valdymo atveju šios priemonės negali pakeisti valdžios institucijų. Už draudimą, kuris, be stichinių nelaimių,

⁵⁵Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai dėl rizikos ir krizių valdymo žemės ūkyje COM(2005) 74 final (2006/C 28/04)

padengia nesiekiančius nustatytų ribų nuostolius, patirtus dėl blogų klimato sąlygų arba gyvulių ar augalų ligų, galima gauti valstybės paramą iki 50 % draudimo įmokų sumos; *Pagrindinis pajamų draudimas*. Tokios sistemos įgyvendinimo Kanadoje tyrimas rodo, kad tai galėtų būti naudingos priemonės taikant jas Europos Sąjungoje vidutinės trukmės ir ilgą laiką. Iš tiesų kai kuriems mūsų prekybos partneriams tai yra svarbi priemonė, pavyzdžiui, Jungtinėms Amerikos Valstijoms ar Kanadai. Tačiau toks mechanizmas, koks buvo pritaikytas Kanadoje, yra viena pagrindinių jų iš žemės ūkio gaunamų pajamų paramos politikos priemonių. Tam reikia didelio valstybinio biudžeto, kurio ES šiuo metu neturi.“

Matome, kad apie žemės ūkio draudimą yra diskutuojama ES lygmenyje, ir artimiausiu metu bus priimti tam tikri sprendimai.

ES teisės aktai transporto priemonių valdytojų privalomojo draudimo srityje.

2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2005/14/EB numatyti pakeitimai, pavyzdžiui: 4) skirsnyje nurodyta, kad transporto priemonėms su laikinomis registracijos numeriais galėtu lengviau gauti draudiminę apsaugą jie turi būti priskiriami prie valstybės teritorijos, kurios registracijos numerius turi transporto priemonė. 5) skirsnis reguliuoja žalos, atsiradusios dėl transporto priemonės, kuri neturi registracijos numerių arba kurios registracijos numeriai nėra susiję arba nebėra susiję su šia transporto priemone, atlyginimo reikalavimą. Įprastinė transporto priemonės buvimo vieta turėtų būti laikoma teritorija, kurioje įvyko įvykis. 10) skirsnio įtvirtintas nuostatas, svarbus nukentėjusių asmenų apsaugos elementas yra valstybių narių pareiga užtikrinti, kad draudimas padengtų bent tam tikras mažiausias sumas. Valstybės narės per trisdešimt mėnesių nuo Direktyvos įgyvendinimo dienos turėtų ne mažiau kaip per pusę padidinti nurodytas sumas. 17) skirsnis „.....draudiminė apsauga turėtų galioti visą sutarties terminą, nepriklausomai nuo to, ar transporto priemonė lieka tam tikrą laikotarpį kitoje valstybėje narėje.“ 20 skirsnis „.....valstybės narės neturėtų leisti draudimo įmonėms remtis franšize nukentėjusiosios šalies atžvilgiu.“ 21 skirsnis. Patikslintas tiesioginio reikalavimo instituto numatymas.

Lietuva turės iki 2007 m. birželio 11 mėn., įgyvendinti šią direktyvą (6 str.), tai reiškia transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymas bus pataisytas ir papildytas.

Teisingumo Teismo (TT) sprendimai socialinės apsaugos srityje

TT sprendimas (2004 m. liepos 8 d.) Sujungtose bylose C-502/01 ir C-31/02. Sprendimas : „27. Pensijos draudimo įmokų už trečiąjį asmenį, slaugantį namuose slaugos reikalingą asmenį, mokėjimas pats savaime taip pat turėtų būti laikomas ligos draudimo išmoka

pinigais dėl to, kad jis yra pagalbinis slaugos draudimo atžvilgiu, nes tiesiogiai pastarąjį papildo atsižvelgiant į vieną iš galimų jo tikslų, t. y. sumokėti už pagalbą namuose, suteiktą trečiojo asmens, kuris siekia padėti. 35. Atsisakymas mokėti pensijos draudimo įmokas už trečiąjį asmenį, slaugantį slaugos reikalingą asmenį, motyvuojant tuo, kad jis negyvena kompetentingos valstybės, kurios teisės aktai taikomi, teritorijoje, reiškia identiškoje padėtyje esančių asmenų, t. y. neprofesionaliai slaugančiųjų pagal kompetentingos valstybės teisės aktus bei apdraustųjų slaugos draudimu pagal tuos pačius teisės aktus, nevienodą traktuotę. Atsižvelgiant į trečiųjų asmenų, slaugančių slaugos reikalingus asmenis, veiklos tikslą, šių *trečiųjų asmenų gyvenamosios vietos kriterijus iš tikrųjų nėra objektyviai padėties skirtumus įtvirtinantis ir nevienodą traktuotę pateisinantis veiksnys*; tai yra skirtinga identiškų situacijų traktuotė, sudaranti Bendrijos teisės draudžiamą diskriminaciją.“

Asmuo, realiai ir tikrai teikiantis slaugos paslaugas kitam asmeniui vadovaudamasis to asmens nurodymais, kaip ieškovė byloje C-31/02, yra darbuotojas EB 39 straipsnio prasme⁵⁶.

LR valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo Nr.I-549 (Žin., 2005, Nr.71-25550) 2str.12 d. numatytas asmenų, slaugančių namuose neįgalų asmenį, draudimas socialiniu pensijų draudimu.

TT sprendimas (2005 m. liepos 7 d.) Byloje C-227/03. Sprendimas: „EB 39 straipsnis draudžia valstybės narės teisės aktus, pagal kuriuos nustojęs vykdyti jos teritorijoje bet kokią profesinę veiklą asmuo išlieka privalomai apdraustu tam tikromis socialinės apsaugos draudimo rūšimis, tik jei jis lieka joje gyventi, nors šis asmuo tebėra privalomai apdraustas pagal šios valstybės narės teisės aktus kitomis socialinės apsaugos draudimo rūšimis, net jeigu jo gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje narėje, tuo atveju, kai savanoriškojo draudimo tose srityse, kuriose nebetaikomas privalomasis draudimas, sąlygos yra mažiau palankios už privalomojo draudimo sąlygas.“

Taigi matome, kad kai privalomasis socialinės apsaugos draudimas nebetaikomas vienoje valstybėje narėje, nurodyta nuostata įpareigoja apsidrausti gyvenamosios vietos valstybėje narėje ir teisės į išmokas išsaugojamos persikėlus gyventi į kitą valstybę narę.

TT sprendimas (2006 m. liepos 18 d.) Byloje C-50/05. Sprendimas: „1. 1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje, iš dalies pakeisto ir atnaujinto 1996 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 118/97, 33 straipsnio 1 dalis neprieštaruoja tam, kad pensijos, kurią pagal reglamento 27 straipsnį moka už išmokų mokėjimą atsakinga valstybė narė, gyvenamosios vietos

⁵⁶Generalinio advokato Antonio Tizzano išvada, pateikta 2003 m. gruodžio 2 d.(1) Sujungtos bylos C-502/01 ir C-31/02

valstybėje narėje ligos draudimo įmokų pagrindas būtų nustatomas taip, jog *be gyvenamosios vietos valstybės mokamų pensijų įtraukiamos ir kitoje valstybėje narėje mokamos pensijos* su sąlyga, kad ligos draudimo įmokos neviršija gyvenamosios vietos valstybėje gaunamų pensijų sumos. 2. Vis dėlto EB 39 straipsnis draudžia atsižvelgti į iš kitos valstybės narės įstaigos gaunamos pensijos sumą, jei įmokos jau buvo sumokėtos toje kitoje valstybėje narėje nuo toje valstybėje gautų pajamų iš veiklos. Suinteresuotieji asmenys turi įrodyti, kad ankstesnės įmokos buvo tikrai sumokėtos.“

Matome kad, pensininkas turi teisę gauti pensiją pagal dviejų valstybių narių teisės aktus.

TT sprendimas (2005 m. sausio 13 d.) Byloje C-356/03. Sprendimas: „1986 m. liepos 24 d. Tarybos direktyvos 86/378/EEB dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo įgyvendinimo profesinėse socialinės apsaugos sistemose, iš dalies pakeistos 1996 m. gruodžio 20 d. Tarybos direktyva 96/97/EB, 6 straipsnio 1 dalies g punktą reikia aiškinti kaip draudžiantį nacionalinės teisės normose nustatyti, kad darbuotoja iš dalies darbdavio apmokamų motinystės atostogų metu neįgyja teisės į draudimo anuitetą, esantį papildomo senatvės pensijos draudimo sistemos dalimi, o tokia teisė įgyjama tik su sąlyga, kad per motinystės atostogas darbuotoja gauna apmokestinamą užmokestį.“

LR valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatyme Nr.I-549 (Žin., 2005, Nr.71-25550) 6 str.4 d. numatyta teisė į papildomą socialinio draudimo senatvės pensiją motinystės atostogų metu.

Nagrinėtos Teisingumo Teismo bylos susietos su netikslumais Valstybių narių socialinio draudimo teisės normose, ypač dėl užsieniečių socialinio draudimo, kai yra taikomi ne vienos valstybės teisės aktai.

Remiantis Teisingumo teismo nuosprendžiai yra keičiami ir Tarybos reglamentai Nr.1408/71 ir Nr. 574/72

Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 629/2006. Pavyzdžiui toks pakeitimas: - Kompetentingos institucijos turi išduoti dokumentą (pagal reglamento Nr.574/72 - 55 straipsnio 1 dalies a punkto i papunktį), patvirtinantį, kad asmuo turi teisę gauti išmokas natūra. Dokumentas turi tokį pat poveikį kaip ir nacionalinis įrodymas dėl asmenų, apdraustų buvimo vietos įstaigoje, teisių (62 str.)

Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 647/2005 Pavyzdžiui pakeitimas susietas irgi su valstybės narės kompetentingos valdžios institucijos paskirtos įstaigos liudijimo dėl taikomų valstybės narės teisės aktų išdavimo asmeniui, kuris yra keliaujančio ar skraidančio personalo narys tarptautinėje transporto įmonėje (12 a straipsnis 1a dalis)

Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 883/2004 Numato bendrijoje judančių asmenų tik vienos valstybės narės socialinės apsaugos sistemą taikymą, vienodo

požiūrio principo užtikrinimą darbuotojams negyvenantiems toje valstybėje narėje, kurioje jie dirba; draudimo laikotarpių, įgytų pagal bet kurios kitos valstybės narės teisės aktus įskaitymą, tartum jie būtų įgyti pagal vienos valstybės teisės aktus (6 str.); draudimą sumažinti išmokos pinigais dėl jų gavėjo arba jo šeimos narių gyvenančių ne toje valstybėje narėje, kurioje yra įstaiga, atsakinga už išmokų mokėjimą (7 str.); numatytas darbuotojo išsiusto į kitą valstybę narę dirbti darbdavio vardu, darbo trukmės laikotarpis per kuri taikomi pirmosios valstybės narės teisės aktai (12 str.). 14 str.: „Jeigu, remiantis valstybės narės teisės aktais, atitinkamas asmuo turi būti apdraustas privalomuoju draudimu toje valstybėje narėje, jam negali būti taikoma savanoriško arba neprivalomo nuolatinio draudimo sistema kitoje valstybėje narėje....., ...išskyrus invalidumo, senatvės išmokų ir maitintojo netekimo išmokų atžvilgiu, kai gali pasirinkti valstybės narės savanorišką ar neprivalomą nuolatinį draudimą.“

Manau kad, užsieniečių persikėlusių gyventi į Lietuvą socialinio draudimo normų įtraukimas į LR socialinės apsaugos teisės normas, įtvirtins tinkamą ES reikalavimų vykdymą ir sumažins žmogaus teisių pažeidimus.

Atlikta ES teisės aktų apžvalga, parodė, kad ES yra numatytas žemės ūkio, gamtos ir keleivių laivybos srityje privalomasis draudimas, o Lietuvoje šiuos veiklos sritys dar neregamentuotos privalomojo draudimo normomis. Taip pat Lietuvos įstatymuose yra spragų privalomojo draudimo normose (Indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatyme nuostatos dėl draudimo sumų neatitikimo; Transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatyme, dėl Tarybos direktyvoje 2005/14/EB numatytų pakeitimų; į analizuotas socialinės apsaugos teisės normas neįtrauktos draudimo sąlygos dėl užsieniečių persikėlusių gyventi į Lietuvą). Padaryta analizė patvirtina darbo pradžioje iškelta hipoteze.

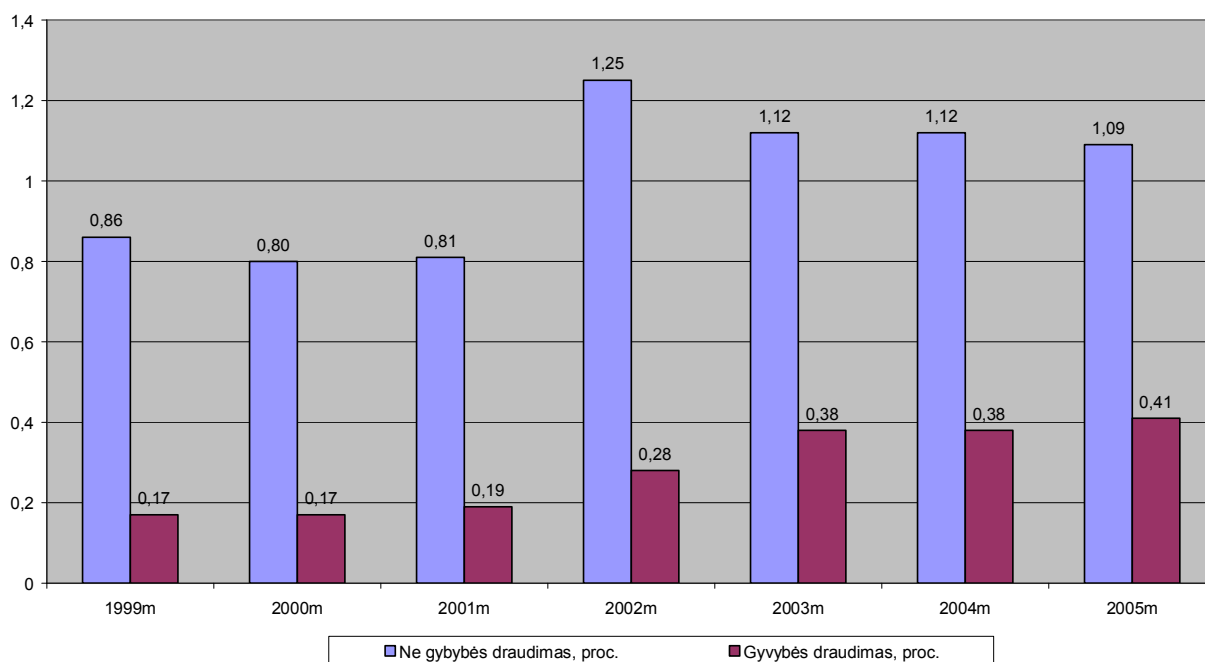
1. PRIVALOMASIS DRAUDIMAS ir BENDRAS VIDAUS PRODUKTAS

3.1. Draudimo rinka ir BVP

Bendras vidaus produktas (BVP) yra vienas iš svarbiausių rodiklių, kuriuo remiamasi vertinant šalies arba atskiro ūkio sektoriaus ekonominės veiklos rezultatyvumą. BVP yra visų prekių ir paslaugų, sukurtų šalyje per ataskaitinį laikotarpį, bendroji pridėtinė vertė, apskaičiuota rinkos kainomis.

1 diagrama

Draudimo rinkos sukuriama dalis BVP proc., pagal draudimo šakas

Ši diagrama rodo, kad ne gyvybės draudimas sudaro pagrindinę draudimo rinkos dalį sukurtame BVP. Lietuvos draudimo rinkoje dominuoja ne gyvybės draudimas, kuris užima 73 proc. draudimo rinkos, priešingai nei įprasta pasaulyje, kur gyvybės draudimas užima 57 proc., o ne gyvybės draudimas tik 43 proc. draudimo rinkos¹. Gyvybės draudimo rinkoje pastebimas pastovus augimas nuo 1999m. iki 2005m. rinka padidėjo 2,4 karto. Skirtumas tarp gyvybės ir ne gyvybės draudimo šakų mažėja (2002 m. jis buvo 64 proc., o 2005 m. jau 46 proc.).

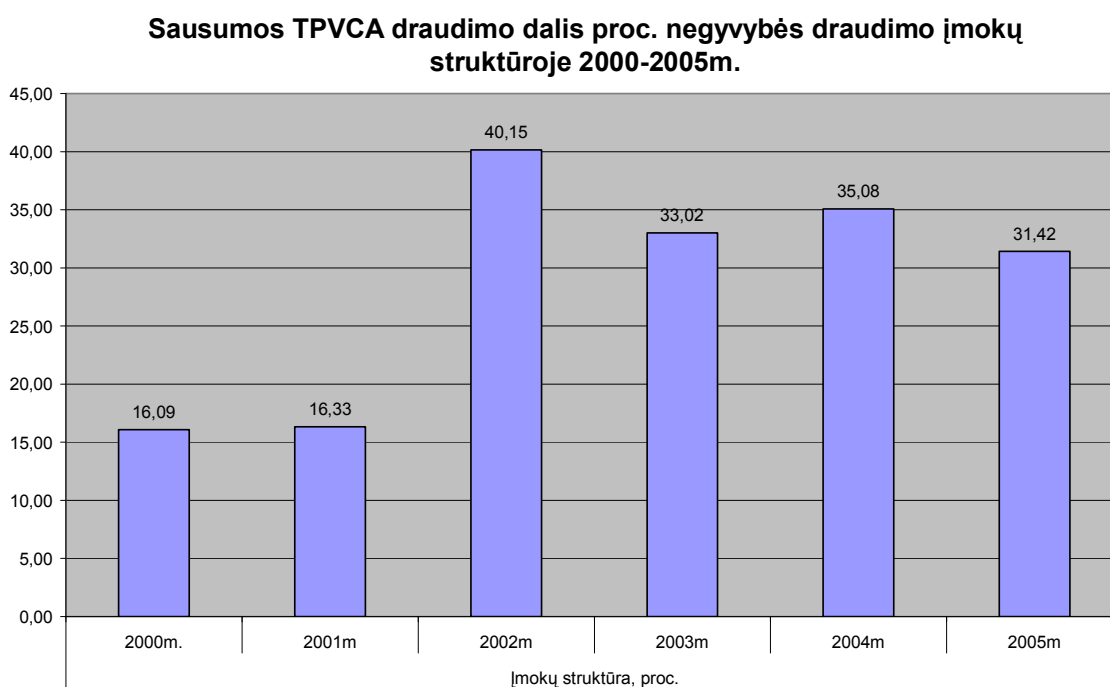
Bendroje ne gyvybės draudimo grupėje pasirašytų įmokų struktūroje (priedas 1, 1 lentelė), nuo 2002m. iki 2005m. vyravo su sausumos transporto priemonių valdymu susijusios civilinės atsakomybės draudimas. Antrą vietą užima sausumos transporto priemonių, išskyrus geležinkelio transporto priemonių, draudimo grupė. Trečią vietą - turto draudimo grupė. 2005m.

¹<http://www.dpk.lt/files/apzvalga/apzvalga2005.pdf>

šios trys draudimo grupės sudarė 79 proc. visų ne gyvybės draudime pasirašytų įmokų kiekį.

Transporto priemonių savininkų ir valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymo įsigaliojimas 2002m balandžio 18d. turėjo įtakos šios draudimo grupės išsiveržimui į priekį. Šio įstatymo nuostatos taikomos labai dideliame draudėjų ratui. Pastebima registruotų transporto priemonių kiekio didėjimo tendencija (priedas 2, diagrama 1). Nuo 2000 iki 2005m užregistruoto transporto padidėjo 6,5 procentais, tai būtų galima susieti ir su draudimo įmokų šioje srityje padidėjimu, bet taip nėra.

2 diagrama

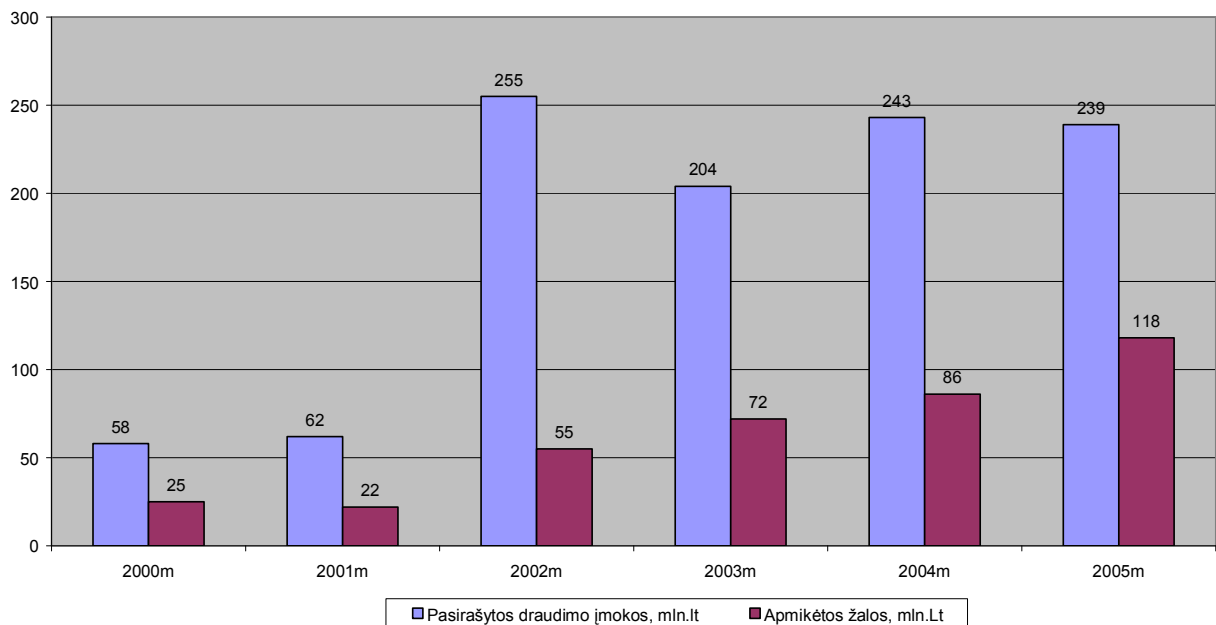
Diagramoje matome, kad surinktų draudimo įmokų kiekis ne didėja (2005m sumažėjo 1,3 proc. liginant su 2002m.). Manau, tai galima susieti su netiksliais VĮ REGITROS duomenimis dėl neišregistruotų transporto priemonių. Iki TPVCA įstatymo įsigaliojimo pasirašytų įmokų skaičius buvo nedidelis (2001m 62 mln. lt, tai maždaug 16 proc. bendroje ne gyvybės draudimo grupėje (priedas1, 1 lentelė). 2002m po TPVCA privalomojo draudimo įvedimo draudimo įmokų buvo pasirašyta 2,5 karto daugiau negu 2001 m.

2005m pastebimas su sausumos transporto priemonių valdymu susijusios civilinės atsakomybės draudimo grupės ir sausumos transporto priemonių, išskyrus geležinkelio transporto priemonių draudimo grupes, pasirašytų įmokų suartėjimas (priedas 1, 1 lentelė). Taigi sausumos TPVCA privalomojo draudimo dominavimas ne gyvybės draudimo rinkoje pradeda mažėti. Draudėjai daugiau dėmiasio skiria savanoriškai turto draudimo rūšiai, kuriai, manau, galima priskirti ir transporto priemonių draudimą.

Nuo 2000m. galime pastebėti apmokėtos žalos didėjimo tendencijas, susijusias su TPVCA draudimu (3 diagrama).

3 diagrama

TPVCA draudimo grupės pasirašytos draudimo įmokos ir apmokėtos žalos, mln.Lt 2000-2005m.

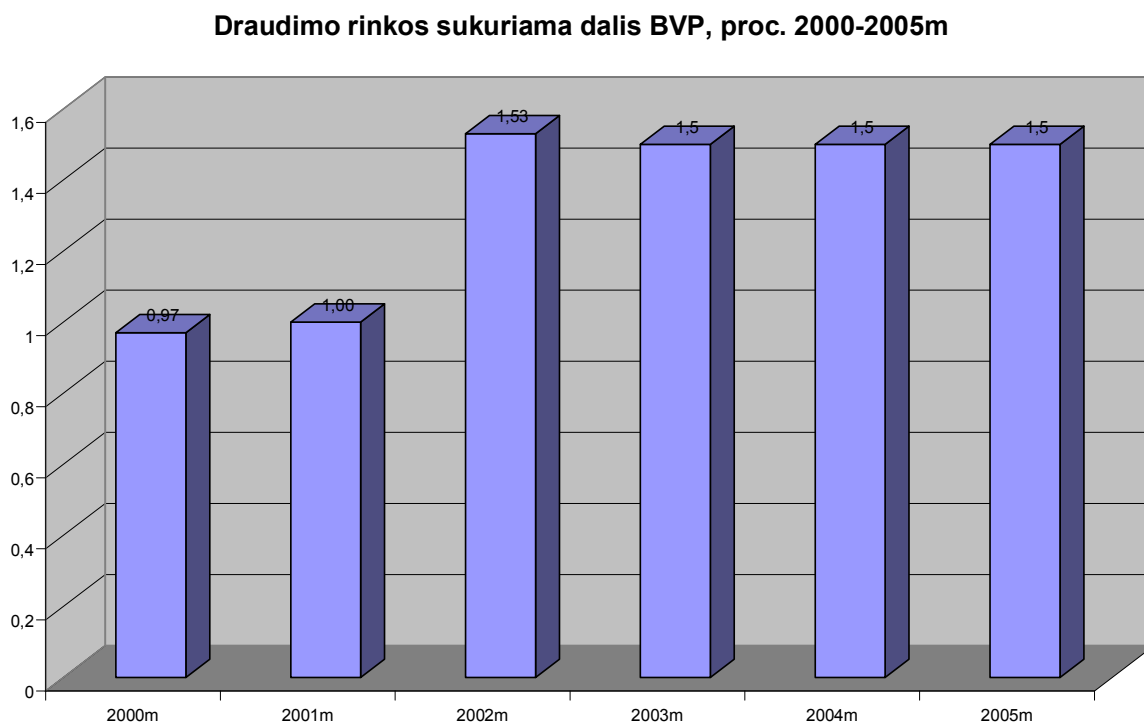

2002 metais apmokėtos žalos dydis padidėjo maždaug 1,4 karto lyginant su 2001m. Pasirašytos draudimo įmokos ir apmokėtos žalos 2000m ir 2001m buvo beveik vienodos. Skirtumas tarp pasirašytų draudimo įmokų ir apmokėtų žalų 2001m sudarė 40 mln. Lt (t.y.2,8 karto daugiau pasirašyta įmokų nei apmokėta žalų). Po TPVCA privalomojo draudimo įvedimo tas skirtumas sudarė 200 mln. Lt (t.y.4,6 karto daugiau pasirašyta įmokų nei apmokėta žalų). Kiekvienais metais tas skirtumas mažėjo ir 2005 m sudarė 121 mln. Lt (t.y.2 karto daugiau pasirašyta įmokų nei apmokėta žalų). Taigi nuo 2002m iki 2005m apmokėtos žalos dydis lyginant su pasirašytomis įmokomis padidėjo 2,6 karto. Apmokėtos žalos išmokų didėjimas draudikui yra nuostolingas. Taigi , draudimo sutarties kainų padidėjimas yra realus dalykas. TPVCA draudimo grupės apmokėtos žalos dydis bendroje ne gyvybės draudimo grupėje 2000m sudarė 16,98 proc.(buvo trečias pagal dydį). Pirmoje vietoje pagal apmokėtą žalą buvo sausumos transporto priemonių, išskyrus geležinkelio transporto priemonių, draudimo grupė (33,26 proc.), antroje vietoje – turto draudimo grupė (18,27 proc). 2002 m. situacija pasikeitė: sausumos TPVCA draudimo grupė pateko į antrą vietą , ir sudarė 22,80 proc. visoje ne gyvybės draudimo grupėje. Nuo 2002m. iki 2005m. sausumos TPVCA draudimo grupė užimdavo antrą vietą pagal apmokėtos žalos dydį.

Lietuvos ekonomikos vystymasis bei kylantis gyvenimo lygis turi lemiamą įtaką draudimo rinkos augimui. Šiuo metu draudimo rinkos indėlis į šalies BVP yra dar labai mažas.

Pagal draudimo skvarbą Lietuva išlieka paskutinėje vietoje tarp kitų ES šalių (beveik 6 kartus atsilikdama nuo ES valstybių narių).

4 diagrama

Iš diagramos matome, kad draudimo rinkos indėlis į šalies BVP pastebimai padidėjo nuo 2002m (20 proc. daugiau negu 2001m). 2003m matomas indėlio sumažėjimas 2 proc. Nuo 2003m iki 2005m draudimo rinkos sukuriama dalis BVP nesikeitė, t.y. buvo pastovi (1,5proc)

Šiuo metu nėra kaupiama informacija apie atskirų privalomojo draudimo rūšių įtaką draudimo rinkai, todėl sunku spręsti apie jų ekonominę naudą. Aiškiai išskiriama tik transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo pasirašytų įmokų dalis, kuri sudaro didžiąją dalį ne gyvybės draudimo rinkos. Kitų privalomojo draudimo rūšių reikšmė draudimo rinkoje yra labai nedidelė (taip pat ir BVP dalyje), bet tokio draudimo svarba yra neabejotina draudėjų ir trečiųjų asmenų interesų apsaugai.

Apibendrinant galima pasakyti, kad draudimo rinkoje privalomasis draudimas šiuo metu užima pagrindinę ne gyvybės draudimo rinkos dalį tik dėl TPVCA privalomojo draudimo.

Socialinis privalomasis draudimas

Mokesčių tikslas - Valstybės biudžeto pajamų užtikrinimas, o Valstybės pajamos turi užtikrinti ekonominę plėtrą.

Įmokos į Valstybinio Socialinio draudimo fondą tai Valstybinių mokesčių sistemos dalis. Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetas (VSDF) – tai savarankiškas valstybinio socialinio draudimo fondo pajamų ir išlaidų biudžetinių metų planas. Jo sudarymo ir vykdymo tvarką bei rodiklius, pagal kuriuos tvirtinamas biudžetas ir jo vykdymo ataskaita, reglamentuoja LR valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymas. Valstybinio socialinio draudimo biudžeto atskyrimas nuo valstybės biudžeto reiškia, kad jo lėšos naudojamos tik Valstybinio socialinio draudimo įstatyme numatytoms išmokoms.

Spartus ekonomikos augimas sudarė palankias sąlygas gyventojų ir biudžeto pajamų bei socialinės sferos išlaidų augimui (žr. lentelę1).

1 lentelė.

Pagrindiniai ekonominės ir socialinės raidos rodikliai*

	2000	2005	Pokytis, proc.
BVP, tenkantis 1 gyventojui veikiančiomis kainomis, Lt	13101	20819	+58,9
Infliacija, proc. *	1,4	3,0	+114,3
Nedarbo lygis, proc.	16,4	8,3	- 50,6
Vidutinis mėnesinis neto darbo užmokestis, Lt	692,2	925,2	+33,7
Vidutinė mėnesinė senatvės pensija, Lt	312,54	420,29	+34,5
Nacionalinio biudžeto išlaidos socialinei sferai, mlrd. Lt	4,81	6,67	+38,7
Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto išlaidos, mlrd. Lt.	4,58	6,13	+33,8

* Gruodžio mėn., palyginti su praeitų metų gruodžio mėn.

Šaltinis: Lietuvos Respublikos statistikos departamentas.

Lentelės duomenys akivaizdžiai rodo, kad socialinės sferos išlaidų didinimas, kaip iš valstybinio taip ir iš „Sodros“ biudžeto, buvo žymiai mažesnis nei BVP augimas.

Šiuo metu pagal galiojančius Lietuvos Respublikos įstatymus ir kitus teisės aktus gali būti mokamos šios ilgalaikės išmokos: senatvės, invalidumo, našlių ir našlaičių pensijos, išankstinės senatvės pensijos, pensijos netekus maitintojo ir už ištarnautą laiką. Pastarosios dvi buvo skiriamos iki įsigaliojo Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymas. Trumpalaikės išmokos yra mokamos ribotą laiką, paprastai mažiau negu vienerius metus. Prie jų priskiriamos tokios pašalpos: ligos, reabilitacijos pašalpos (nuo 2005m. liepos 1 d.), motinystės, tėvystės (nuo

2006 m. liepos 1 d.), motinystės (tėvystės), nelaimingų atsitikimų darbe išmokos (nuo 2000 m. sausio 1 d.) laidojimo ir transporto išlaidų kompensacijos (iki 2001 m. sausio 1 d.).¹

2 lentelė

Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto pajamos ir išlaidos 2000-2005 m.*

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	tūkst. Lt	tūkst. Lt	tūkst. Lt	tūkst. Lt	tūkst. Lt	tūkst. Lt
Pajamos	4405066	4437994	4570030	4886199	5564141	6390527
Išlaidos	4580786	4451400	4461069	4703144	5326348	6129633
Perteklius (+) / deficitas (-)	-175720	-13405	108960	183055	237793	260894

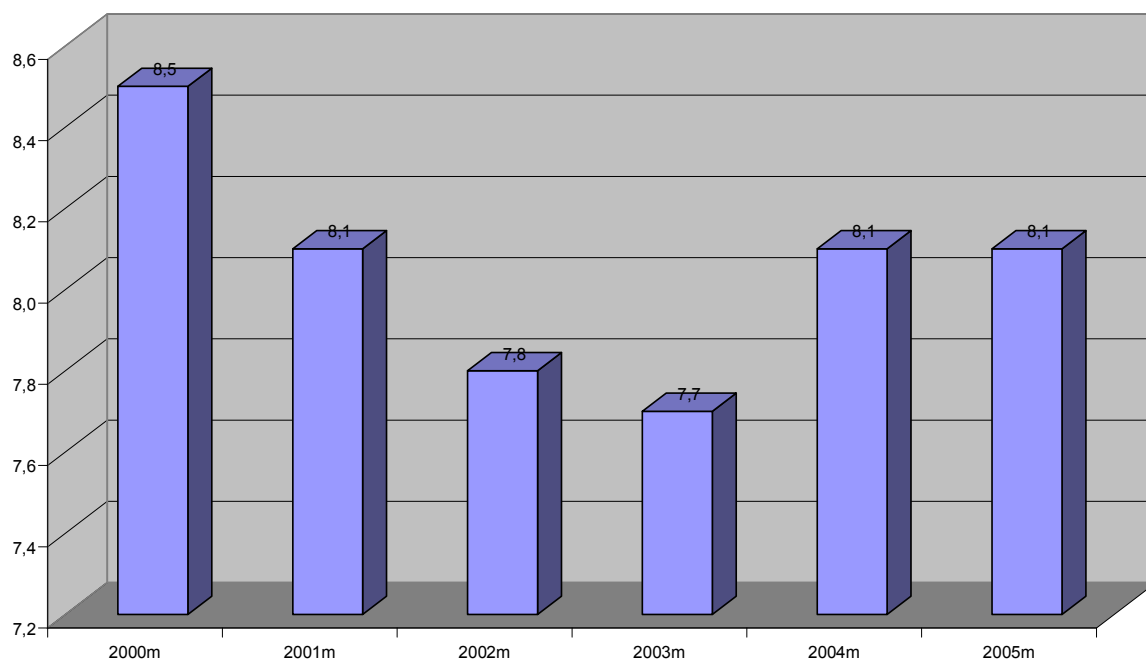
* [Valstybinio socialinio draudimo fondo](#) valdybos duomenys

Biudžetas valstybinio socialinio draudimo fondo pastoviai didėja, kartu didėja ir išlaidos. 2000-2001 metais matomas VSDF biudžeto deficitas, išlaidos viršijo pajamas: 2000m – beveik 4 proc., 2001m – 0,3 proc. Nuo 2002 iki 2005 metu matomas VSDF biudžeto perteklius, kuris kiekvienai metais yra didesnis: 2002m - 2,38 proc., 2003m.- 3,74 proc., 2004m. – 4,27 proc., 2005m. – 4,08 proc. Manau VSDF biudžeto perteklius gali būti panaudotas socialinės sferos draudimo išmokų dydžio pakelimui, o tai galim susieti su atitinkamu įstatymų pakeitimais

Privalomojo socialinio draudimo biudžeto pajamos priklauso nuo valstybės ekonominės būklės, dirbančiųjų asmenų skaičiaus, darbo užmokesčio dydžio, mokančiųjų sąžiningumo, mokesčių surinkimo, mokesčių tarifų ir kitų veiksnių (pvz. privalomąjį draudimą reglamentuojančių nuostatų). Visi šie veiksniai veikia vienu metu, t.y. kompleksiskai, todėl kiekvieno iš jų pokyčio negalime traktuoti tiesiogiai (vienareikšmiškai). Pagrindinis ir lemiantis Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto pajamų šaltinis yra draudėjų ir apdraustųjų valstybinio socialinio draudimo įmokos. Jos sudaro apie 98 proc. visų pajamų. Likusią dalį sudaro Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos veiklos pajamos (delspinigiai, baudos ir kt.) bei savanoriškai apsidraudusių asmenų įmokos.

5 diagramoje matome, kad socialinio draudimo įnašai į BVP 2000-2005m. svyruoja tarp 8,5 ir 8,1 proc. BVP struktūroje, o tai beveik 6,6 proc. daugiau nei sukuria draudimo rinka..

Socialinio draudimo įnašai proc., BVP struktūroje

Apibendrinant galima pasakyti kad, privalomasis socialinis draudimas yra ne tik socialinės apsaugos garantas, bet ir nemažai prisideda prie šalies ekonominės veiklos rezultatyvumo įvertinimo.

IŠVADOS

Pagal darbo pradžioje iškeltus tikslus, atlikus tyrimą, padarytos šios išvados:

1. Privalomojo draudimo atsiradimas siejamas su visuomenės socialine apsauga ir ekonomikos augimu, pelno siekimu. Privalomojo draudimo teisinio reguliavimo raidą Lietuvoje netiesiogiai galima sieti su valstybės raidos etapais, kur didžiausią įtaką turėjo eurointegracija. Pagrindinis dėmesys skiriamas trečiųjų asmenų interesų apsaugai. Draudimo skirstymo pagrindas gali būti įvairūs klasifikavimo kriterijai. Visuotinai pripažintos vieningos klasifikacijos nėra.

2. Privalomojo draudimo įstatymų nuostatos yra nepakankamai plačiai reglamentuotos. Įstatymuose numatytas tik privalomojo turto draudimo būtinumas, nedetalizuotas jo vykdymas, nenumatyta atsakomybė už nedraudimą. Turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatyme, Pavojingų krovinių vežimo automobilių, geležinkelių ir vidaus vandenų transportu įstatyme, Elektroninio parašo įstatyme, Muitinės įstatyme numatyta tik privalomojo draudimo prievolė, be plataus reglamentavimo.

3. Privalomąjį draudimą reglamentuojančiose nuostatose pastebėtos spragos.

- Transporto priemonių savininkų ir valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymo 11 straipsnio 1 dalies nuostata, įtvirtinanti "fiksotą" maksimalų 500 eurų neturtinės žalos dydį, riboja nukentėjusių bei apsidraudusių asmenų teises ir suteikia privilegijas draudikui;
- Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatyme 52 straipsnis riboja maksimalų neperskaičiuotos pensijos dydį gaunantiems neperskaičiuotas pensijas, nesuteikiant šių pensijų gavėjams didesnės pensijinis garantijos;
- Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo 7 str. 2d. 1punkto nuostata atima iš darbuotojo teisę gauti nelaimingų atsitikimų darbe socialinio draudimo išmokas net tais atvejais, kada darbuotojo neblaivumas neturėjo jokios įtakos nelaimingam atsitikimui įvykti;
- Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 18¹ str. 4 punkto nuostata dėl teisės gauti tėvystės pašalpą yra diskriminuojanti, nes ne užtikrina lygių galimybių pašalpai gauti santuokos nesudariusiems ir gyvenančios santuokoje tėvams;

4. ES teisės aktuose yra numatytas jūrų transporto ūkio subjektų atsakomybės privalomasis draudimas, kuris Lietuvoje dar nereglamentuotas draudimo normomis. Mūsų šalyje dar neperimtos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/14/EB nuostatos dėl motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/49/EB nuostatos dėl investicinių įmonių ir kredito įstaigų kapitalo

pakankamumo, Tarybos sprendimas 2002/762/EB, kuris įgalioja valstybes nares Bendrijos interesais pasirašyti ir ratifikuoti arba prisijungti prie Tarptautinės konvencijos dėl civilinės atsakomybės už laivų bunkeriuose vežamos naftos padarytą žalą.

5. Draudimo rinkos indėlis į šalies BVP šiuo metu yra dar labai mažas (maždaug 1,5 proc.). Privalomojo socialinio draudimo įnašai į BVP šiuo metu sudaro 8,1 proc.

6. Šiame darbe iškelta hipotezė, kad ES teisės aktuose yra numatytas tokių veiklos sričių privalomasis draudimas, kurios Lietuvoje dar nereglamentuotos draudimo normomis (ar reglamentavime yra spragų) yra įrodyta.

Aišku, kad privalomojo draudimo teisinio reguliavimo normų tobulinimas ir sukūrimas yra nevienadienis procesas, tačiau Europos sąjungos teisės aktai ir veikiančių normų efektyvumas parodo tinkamą šio draudimo srities raidos kryptį. Tinkamai sureguliuotos privalomojo draudimo normos sukurs saugesnę aplinką Lietuvos Respublikos ir ES fiziniams bei juridiniams asmenims.

REKOMENDACIJOS

Norėčiau pareikšti kai kuriuos savo pasiūlymus šia tema:

1. Siūlau reglamentuoti privalomojo draudimo normomis prisiekusiųjų vertėjų, nekilnojamojo turto formavimą ir kadastro duomenų nustatymą atliekančių asmenų veiklą, nes dėl pasitaikančių kadastrinių domenų netikslumų, turto ir verslo vertintojų klaidų, turto formavimą ir kadastro duomenų nustatymą atliekančių asmenų nukenčia tretieji asmenis. Šių veiklų draudiminė apsauga užtikrins nukentėjusiųjų asmenų interesus.

2. Siūlau peržiūrėti ir pakeisti Notariato ir Pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo nuostatas dėl privalomojo draudimo sąlygų, atsižvelgiant į draudikų asociacijos nuomonę. Tai galėtų užtikrinti privalomojo draudimo veiklos efektyvumą.

3. Žemės ūkyje pagal viešą (valstybinę)-privačią sistemą įvesti privalomąjį pasėlių draudimą, kuris sumažintų valstybės išlaidas nelaimės atveju ir apsaugotų ūkininkus nuo didelių nuostolių.

4. Rinkti statistinius duomenis apie apsidraudusių privalomuoju draudimu, privalomojo draudimo pasirašytas įmokas ir atlygintas žalas, tai padėtų ne tik tinkamai įvertinti privalomojo draudimo vietą draudimo rinkoje, bet ir kontroliuoti jo vykdymą.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Lietuvos Respublikos teisės aktai.

Kodeksai:

1. Lietuvos Respublikos kelių transporto kodeksas// Valstybės žinios. 1996, Nr. 119-2772.
2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
3. Lietuvos Respublikos geležinkelio transporto kodeksas// Valstybės žinios. 2004, Nr. 72-2489.

Įstatymai:

1. Lietuvos Respublikos audito įstatymas// Valstybės žinios. 1999, Nr. 59-1916.
2. Lietuvos Respublikos audito įstatymo pakeitimo įstatymas// Valstybės žinios. 2004, Nr. 63-2242; 2006, Nr. 17-604 .
3. Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas// Valstybės žinios. 2004, Nr. 50-1632.
4. Lietuvos Respublikos aviacijos įstatymas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 94-2918; 2005, Nr. 31-971
5. Lietuvos Respublikos antstolių įstatymas// Valstybės žinios. 2002, Nr. 53-2042.
6. Lietuvos Respublikos bankų įstatymas// Valstybės žinios. 2004, Nr. 54-1832.
7. Lietuvos Respublikos biomedicininų tyrimų etikos įstatymas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 44-1247.
8. Lietuvos Respublikos centrinės kredito unijos įstatymo pakeitimo įstatymas// Valstybės žinios. 2004, Nr. 61-2181.
9. Lietuvos Respublikos draudimo įstatymas// Valstybės žinios. 2003, Nr. 94-4246; 2005, Nr. 18-571.
10. Lietuvos Respublikos elektroninio parašo įstatymas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 61-1827. Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas// Valstybės žinios. 2002, Nr. 91-3891.
11. Lietuvos Respublikos gyventojų indėlių draudimo įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr.1-1; 1996, Nr.14-354.
12. Lietuvos Respublikos hipotekos įstatymas// Valstybės žinios. 1992, Nr. 31-951.
13. Lietuvos Respublikos indėlių ir išipareigojimų investuotojams draudimo įstatymas// Valstybės žinios. 2002, Nr. 65-2635; 2005, Nr. 18-578.
14. Lietuvos Respublikos licencijuotų sandėlių ir sandėliavimo dokumentų įstatymas// Valstybės žinios. 2002, Nr. 74-3139.
15. Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymas//
http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=279351&p_query=Ligos%20ir

- [%20motinyst%EBs%20socialinio%20draudimo%20%E1statymas%20&p_tr2=2;](#)
prisijungimo laikas:2006 11 06.
16. Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas// Valstybės žinios. 2004, Nr. 73-2517.
 17. Lietuvos Respublikos notariato įstatymas// Valstybės žinios. 1992, Nr. 28-810; 1994, Nr. 78-1463;1998, Nr. 49-1329; 2003, Nr. 15-598.
 18. Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto kadastro įstatymas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 58-1704.
 19. Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas//http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=279416&p_query=Nelaiming%F8%20atsitikim%F8%20darbe%20ir%20profesini%F8%20lig%F8%20socialinio%20draudimo%20%E1statymas&p_tr2=2; prisijungimo laikas:2006 11 06.
 20. Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymas//
[http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=279339;](http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=279339) prisijungimo laikas:2006 11 06.
 21. Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr.102-2317.
 22. Lietuvos Respublikos pacientų teisės ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymas// Valstybės žinios. 2004, Nr. 115-4284.
 23. Lietuvos Respublikos pavojingų krovinių vežimo automobilių, geležinkelių ir vidaus vandenių transportu įstatymas// Valstybės žinios. 2001, Nr. 111-4022.
 24. Lietuvos Respublikos prekybinės laivybos įstatymas// Valstybės žinios. 1996, Nr. 101-2300.
 25. Lietuvos Respublikos statybos įstatymo pakeitimo įstatymas// Valstybės žinios. 2001, Nr. 101-3597.
 26. Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymas//
[http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=276126;](http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=276126) prisijungimo laikas:2006 11 06.
 27. Lietuvos Respublikos transporto priemonių savininkų ir valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymas// Valstybės žinios. 2001, Nr. 56-1977; 2003, Nr. 34-1420; 2004, Nr. 39-1273; 2004, Nr. 46-1498.
 28. Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas// Valstybės žinios. 1998, Nr. 32-852; 2002, Nr. 123-5507.
 29. Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymas// Valstybės žinios. 1999, Nr. 52-1672.

30. Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymas//Valstybės žinios. 2004, Nr. 171-6295.

31. Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymas// http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=281333; prisijungimo laikas:2006 11 06.

Kiti teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. liepos 13 d. nutarimas Nr. 532 "Dėl keleivių privalomojo draudimo" // Valstybės žinios. 2003, Nr. 59-2677.
2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. lapkričio 16 d. Nr. 857 nutarimas "Dėl Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių, akcinių bendrovių ir uždarytų akcinių bendrovių turto privalomojo draudimo" // Valstybės žinios. 1992, Nr.35-1080.
3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. liepos 14 d. Nr. 535 nutarimas "Dėl gyventojų pastatų privalomojo draudimo" // Valstybės žinios. 1992, Nr.26-772.
4. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas "Dėl Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos nutarimo "Dėl Lietuvos Respublikos valstybinių, valstybinių akcinių, bendrų ir užsienio kapitalo įmonių turto, gyventojų pastatų ir keleivių privalomojo draudimo" pakeitimo" // Valstybės žinios.1994, Nr.45-956.
5. Valstybinės draudimo priežiūros tarnybos prie Finansų ministerijos Valdybos nutarimas "Dėl draudimo brokerio įmonės veiklos tvarkos" // Valstybės žinios.1996, Nr.114.
6. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1999 m. spalio 1 d. įsakymas Nr. 288 „Dėl Lietuvos advokatūros statuto patvirtinimo“// Valstybės žinios.1999, Nr. 95-2753.
7. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos 2000 m. gruodžio 20 d. įsakymas Nr. 745 „Dėl Pagrindinių tyrėjų ir biomedicininų tyrimų užsakovų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2000, Nr.110-3550.
8. Valstybinės draudimo priežiūros tarnybos prie Finansų ministerijos 2002 m. balandžio 30 d. nutarimas Nr. 79 „Dėl Rangovo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2002, Nr.46-1779.
9. Valstybinės draudimo priežiūros tarnybos prie Finansų ministerijos 2002 m. balandžio 30 d. nutarimas Nr. 78 „Dėl Statinio projektuotojo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2002 Nr.46-1778.
10. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. birželio 12 d. nutarimas Nr. 756 „Dėl Kelionės organizatoriaus prievolių įvykdymo užtikrinimo// Valstybės žinios. 2003, Nr. 121-5482.
11. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gegužės 8 d. nutarimas Nr. 580 „Dėl Notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“//

- <http://www.infolex.lt/scripts/sararas2.dll?Tekstas=1&Id=63819>; prisijungimo laikas: 2006 10 12.
12. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 12 d. Nr. 957 „Dėl Antstolių profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“// <http://www.infolex.lt/scripts/sararas2.dll?Tekstas=1&Id=76259>; prisijungimo laikas: 2006 10 12.
 13. Draudimo priežiūros komisijos 2004 m. rugsėjo 28 d. n u t a r i m a s Nr. N-113 “Dėl draudimo tarpininkų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“// http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=242463; prisijungimo laikas: 2006 10 12.
 14. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 26 d. nutarimas Nr. 1067 „Dėl Advokatų profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“// Valstybės Žinios. 2004, Nr. 133 -4796.
 15. Draudimo priežiūros komisijos 2004 m. rugsėjo 28 d. Nr. N-113 „Dėl Draudimo tarpininkų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2004, Nr. 146-5323.
 16. Draudimo priežiūros komisijos 2004 m. birželio 22 d. nutarimas Nr. N-91 „Dėl Audito įmonių civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2004, Nr.100-3741.
 17. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. sausio 6 d į s a k y m a s Nr. V-6 “Dėl sveikatos priežiūros įstaigų civilinės atsakomybės už pacientams padarytą žalą privalomojo draudimo tvarkos aprašo patvirtinimo“// <http://www.sam.lt/sam/teisine-informacija/ta-pilnas/?strid=248364>; prisijungimo laikas: 2006 10 12.

Įstatymų projektai:

1. Prisiekusiuju vertėju įstatymo projektas// http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=230504&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2006 10 03.
2. Matininkų įstatymo projektas// http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=259426&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2006 10 03.
3. Turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas (nauja redakcija)// http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=260735&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2006 10 03.

4. Geodezijos ir kartografijos įstatymo 1, 3, 4, 10, 11, 20 ir 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas// http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=274730&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2006 10 03.
5. Notariato įstatymo 4, 6(2) ir 22 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas// http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=282754&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2006 10 03.

Europos Sąjungos teisės aktai.

1. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 883/2004 (2004 m. balandžio 29 d). dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004R0883:LT:NOT>; prisijungimo laikas: 2006 10 27.
2. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 647/2005 (2005 m. balandžio 13 d.) iš dalies keičiantis Tarybos reglamentus (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje, ir (EEB) Nr. 574/72, nustatanti Reglamentas (EEB) Nr. 1408/71 įgyvendinimo tvarką// http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&type_doc=Regulation&an_doc=2005&nu_doc=647&lg=lt; prisijungimo laikas: 2006 10 27.
3. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 629/2006 (2006 m. balandžio 5 d.) iš dalies keičiantis Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimų nariams, judantiems Bendrijoje, ir Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 574/72, nustatanti Reglamentas (EEB) Nr. 1408/71 įgyvendinimo tvarką// http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/lt/oj/2006/l_114/l_11420060427lt00010008.pdf; prisijungimo laikas: 2006 10 27.
4. Tarybos direktyva 1990 m. birželio 13 d. dėl kelionių, atostogų ir organizuotų išvykų paketų 90/314/EEB//<http://eurlex.europa.eu/Notice.do?val=161298:cs&lang=lt&list=161298:cs.&pos=1&page=1&nbl=1&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte>; prisijungimo laikas: 2006 10 27.
5. 1992 m. birželio 18 d. Tarybos Direktyva 92/49/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su tiesioginiu draudimu, išskyrus gyvybės draudimą, derinimo, iš dalies keičianti Direktyvas 73/239/EEB ir 88/357/EEB (trečioji ne gyvybės draudimo

Direktyva)//

http://eurlex.europa.eu/Result.do?T1=V3&T2=1992&T3=49&RechType=RECH_naturel&Submit=Ie%C5%A1koti; prisijungimo laikas: 2006 10 27.

6. 1994 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 94/19/EB dėl indėlių garantijų sistemų//http://eurlex.europa.eu/Result.do?T1=V3&T2=1994&T3=19&RechType=RECH_naturel&Submit=Ie%C5%A1koti; prisijungimo laikas: 2006 11 16.
7. 2002 m. gruodžio 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2002/92/EB dėl draudimo tarpininkavimo//<http://eurlex.europa.eu/Notice.do?val=283599:cs&lang=lt&list=283599:cs.&pos=1&page=1&nbl=1&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte>; prisijungimo laikas: 2006 11 16.
8. 2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/14/EB iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 72/166/EEB, 84/5/EEB, 88/357/EEB ir 90/232/EEB bei Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2000/26/EB, susijusias su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu (Tekstas svarbus EEE)
<http://europa.eu.int/eur-lex/lex/Notice.do?val=401178:cs&lang=lt&list=434709:cs,433294:cs,432704:cs,423587:cs,418099:cs,417357:cs,403599:cs,401178:cs,400320:cs,395329:cs.&pos=8&page=1&nbl=111&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte>; prisijungimo laikas: 2006 11 16.
9. 2006 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/49/EB dėl investicinių įmonių ir kredito įstaigų kapitalo pakankamumo (nauja redakcija)//http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/lt/oj/2006/l_177/l_17720060630lt02010255.pdf; prisijungimo laikas: 2006 11 16.
10. Tarybos Sprendimas 2002 m. rugsėjo 19 d. (2002/762/EB) įgaliojantis valstybes nares Bendrijos interesais pasirašyti ir ratifikuoti 2001 m. Tarptautinę civilinės atsakomybės už laivų bunkeriuose vežamos naftos padarytą žalą konvenciją (Laivų bunkerių konvenciją) arba _____ prie _____ jos prisijungti//<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002D0762:LT:HTML>; prisijungimo laikas: 2006 11 08.
11. 52005PC0592 Pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas dėl keleivių vežėjų jūra ir vidaus vandenimis atsakomybės nelaimingų atsitikimų atveju {SEK(2005) 1516} /* KOM/2005/0592 galutinis - COD 2005/0241 */ //<http://europa.eu.int/eur->

[lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0592:FIN:LT:HTML](http://lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0592:FIN:LT:HTML); prisijungimo laikas: 2006 11 08.

12. 52005PC0593 Europos bendrijų komisijos pasiūlymas. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva dėl laivų savininkų civilinės atsakomybės ir finansinių garantijų
<http://europa.eu.int/eurlex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005PC0593:LT:NOT>; prisijungimo laikas: 2006 11 08.
13. Europos Parlamento rezoliucija dėl sausros Portugalijoje//
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?objRefId=95483&language=LT>;
prisijungimo laikas: 2006 11 08.
14. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai dėl rizikos ir krizių valdymo žemės ūkyje COM(2005) 74 final (2006/C 28/04)//
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/lt/oj/2006/c_028/c_02820060203lt00180024.pdf;
prisijungimo laikas: 2006 11 08.

Tarptautinės konvencijos.

1. 2001 m. Tarptautinė konvencija dėl civilinės atsakomybės už laivų bunkeriuose vežamos naftos padarytą žalą// [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:22002A0925\(01\):LT:NOT](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:22002A0925(01):LT:NOT);
prisijungimo laikas: 2006 10 09.
2. 2002 m. Atėnų konvencija dėl keleivių ir jų bagažo vežimo jūra//
http://www.msa.lt/doc/atenu_konvencijos_protokolas.pdf; prisijungimo laikas: 2006 10 09.

Teismų praktika.

1. TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS (2004 m. liepos 8 d.)
Sujungtose bylose C-502/01 ir C-31/02 „Socialinė apsauga – Laisvas darbuotojų judėjimas – EB sutartis – Reglamentas (EEB) Nr. 1408/71 – Išmokos, skirtos slaugos rizikai padengti – Slaugos draudimo įstaigos mokamos trečiojo asmens, slaugančio slaugos reikalingą asmenį, pensijos draudimo įmokos“//[http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=LT&Submit=Rechercher\\$docrequire=alldocs&numaff=C-502/01&datefs=&datefe=&nomusuel=&domaine=&mots=&resmax=100](http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=LT&Submit=Rechercher$docrequire=alldocs&numaff=C-502/01&datefs=&datefe=&nomusuel=&domaine=&mots=&resmax=100); prisijungimo laikas: 2006 10 09.

2. TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS (2005 m. liepos 7 d.) Byloje C-227/03 „Socialinė apsauga – Reglamentas (EEB) Nr. 1408/71 – Taikymo sritis – Invalidumo pensija – Teisės į išmokas išsaugojimas persikėlus gyventi į kitą valstybę narę“// [http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=LT&Submit=Rechercher\\$docrequire=alldocs&numaff=C-227/03&datefs=&datefe=&nomusuel=&domaine=&mots=&resmax=100](http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=LT&Submit=Rechercher$docrequire=alldocs&numaff=C-227/03&datefs=&datefe=&nomusuel=&domaine=&mots=&resmax=100); prisijungimo laikas: 2006 10 09.
3. TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija)SPRENDIMAS 2005 m. sausio 13 d.(*) Byloje C-356/03, „Vienodas požiūris į vyrus ir moteris – Motinystės atostogos – Teisės į pensiją įgijimas“//http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&numdoc=62003J0356&lg=lt; prisijungimo laikas: 2006 10 09.
4. TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS 2006 m. liepos 18 d.(*) Byloje C-50/05, „Socialinė apsauga – Ligos ir motinystės išmokos – Įmokų apskaičiavimas – Reglamentas Nr. 1408/71 – Valstybės narės teisė įtraukti į įmokų pagrindą kitos valstybės narės įstaigos mokamą pensiją – Pensininkas, turintis teisę gauti pensiją pagal dviejų valstybių narių teisės aktus“ //[http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=LT&Submit=Rechercher\\$docrequire=alldocs&numaff=C-50/05&datefs=&datefe=&nomusuel=&domaine=&mots=&resmax=100](http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=LT&Submit=Rechercher$docrequire=alldocs&numaff=C-50/05&datefs=&datefe=&nomusuel=&domaine=&mots=&resmax=100); prisijungimo laikas: 2006 10 09.
5. Generalinio advokato Antonio Tizzano išvada, pateikta 2003 m. gruodžio 2 d.(1) Sujungtos bylos C-502/01 ir C-31/02//<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/gettext.pl?where=&lang=lt&num=79968797C19010502&doc=T&ouvert=T&seance=CONCL#Footnote1>; prisijungimo laikas: 2006 10 26
6. http://209.85.135.104/search?q=cache:HNGFkNmOkBIJ:www.lrkt.lt/Prasymai/37_2006.htm+Transporto+priemoni%C5%B3+privalomasis+draudimas&hl=lt&gl=lt&ct=clnk&cd=10; prisijungimo laikas: 2006 10 09.
7. http://209.85.135.104/search?q=cache:HNGFkNmOkBIJ:www.lrkt.lt/Prasymai/37_2006.htm+Transporto+priemoni%C5%B3+privalomasis+draudimas&hl=lt&gl=lt&ct=clnk&cd=10; prisijungimo laikas: 2006 10 09.
8. http://www.lrkt.lt/Prasymai/60_2006.htm; prisijungimo laikas: 2006 11 09.

Specialioji literatūra.

1. Bulka S. Profesinės civilinės atsakomybės draudimo sampratos bei tiesioginės paskirties įgyvendinimo problema//Jurisprudencija. 2001, Nr.23(15).P.62-70.
2. Bulka S. Draudiminis įvykis kaip profesinės civilinės atsakomybės draudimo paskirties įgyvendinimo problema//Jurisprudencija. 2001, Nr.23(15).P.174-182.
3. Čepinskis J., Raškinis D., Stankevičius R., Šernius A. Draudimas.- Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 1999. P.311.
4. Čepinskis J., Raškinis D. Draudimo veikla.- Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2004.P.44.
5. Galginaitis J., Stankevičius R. Draudimo teisė.- Vilnius: Teisės institutas, 2005.P. 317.
6. Kontautas T. Draudiminio įvykio apibrėžimas profesinės civilinės atsakomybės draudimo sutartyse// Teisė. 2004, Nr.52.
7. Kazlauskas G. Ar Lietuvos ne gyvybės draudimo rinką reguliuojanti teisinė bazė atitinka Europos Sąjungos keliamus reikalavimus?//Teisės apžvalga. 2001, Nr.5.P.81-97.
8. Kindurys V. Draudimo paslaugų marketingas. Monografija. -Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2002.P.86-89.
9. Maksimaitienė E., Maksimaitis V. Draudimas Lietuvoje.- Vilnius: 1997, P28-32.
10. Radzevičius D. Notarų klientai turės tvirtesnes garantijas dėl patirtų nuostolių kompensavimo//<file:///C:/Documents%20and%20Settings/vartotojas/Desktop/notar%F8%20dr..htm>; prisijungimo laikas: 2006 10 09
11. Stankevičius R. Lietuvos draudimo teisės šaltiniai//Teisė. Mokslo darbai 2002, Nr.42.P.115-127.
12. Stankevičius R. Įstatymų leidėjo pastangos sukurti šiuolaikinę draudimo teisę Lietuvoje//Teisė. 2002, Nr.43.
13. Uosytė R, Šmitaitė L. Pasėlių draudimas – efektyvus rizikos valdymo žemės ūkyje būdas// http://www.manoukis.lt/index.php?open=zurnalai&sub=straipsnis&nav=&st_id=846&lang=&zurnalo_id=40&ban_id=1; prisijungimo laikas: 2006 10 02.
14. Сердюков В. А., Страхование дело: Учебное пособие. – Москва: Московский психологический институт, 2005, Сю305;
15. Гражданское и торговое право капиталистических государств: Учебник.- М., 1993.- 398с.
16. Страхование дело. Рейман Л.И. и др.- Москва, 1992. С43.
17. Страхование в промышленности.- Москва, 1993. С. 28.

Kita internetinė medžiaga.

1. <http://www.draudimas.lt/index.php/lt/60172/>; prisijungimo laikas: 2006 10 09.

2. <http://www.draudimas.lt/index.php/lt/22995/>; prisijungimo laikas: 2006 10 09.
3. <http://www.draudimas.lt/index.php/lt/60408/>; prisijungimo laikas: 2006 10 09.
4. <file:///C:/Documents%20and%20Settings/vartotojas/Desktop/Draudimas%20LR/soc.draudimo%20istorija.htm>; prisijungimo laikas: 2006 04 20.
5. http://www.hrmi.lt/downloads/structure//TARPTAUTINIS_PILIETINIU_IR_POLITINI_U_TEISIU_PAKTAS; prisijungimo laikas: 2006 09 29.
6. <http://www.dpk.lt/files/apzvalga/apzvalga2005.pdf>; prisijungimo laikas: 2006 09 29.
7. <file:///C:/Documents%20and%20Settings/vartotojas/Desktop/Panaudoti/Soc.apsauga/soc.dr.vystymasi.htm>; prisijungimo laikas: 2006 10 29.

SANTRAUKA

Darbo tema – „Privalomojo draudimo teisinės raidos tendencijos Lietuvoje“.

Privalomasis draudimas - tam tikrai asmenų grupei ar visiems asmenims reikalaujamas turėti draudimas įstatymų nustatyta tvarka.

Labai svarbus ir aktualus privalomojo draudimo normų tobulinimas ir kūrimas pagal ES standartus yra ne tik dėl įstojimo į Europos Sąjungą, bet ir dėl draudimo rinkos pasaulinės globalizacijos. Dėl Lietuvoje paskubomis vykusio draudimo teisės normų kūrimo atsirado privalomojo draudimo teisinio reguliavimo spragų ir netikslumų. Privalomojo draudimo normos ne visada atlieka savo paskirti, t.y. apsaugo draudėjo ir trečiųjų asmenų interesus, gali neigiamai veikti šalies biudžetą ir neužtikrina ES tikslų vykdymo.

Šio darbo tikslas - išanalizuoti privalomojo draudimo rūšių teisinio reguliavimo raidą Lietuvoje, teorinius ir praktinius aspektus, apibendrinti ES keliamus reikalavimus draudimo srityje ir numatyti galimas privalomojo draudimo teisinės raidos tendencijas.

Darbas supažindina su Lietuvos privalomojo draudimo teisine raida. Padeda įvertinti privalomojo draudimo normų reglamentavimo apimtį ir ES standartų atitikimą.

Rašant šį darbą buvo naudotasi įvairių autorių metodine literatūra, atlikta Lietuvos Respublikos įstatyminės bazės, reglamentuojančios privalomąjį draudimą, apžvalga. Remtasi ES teisės aktais, Draudimo priežiūros komisijos ir Statistikos departamento informacija. Pagrindinis dėmesys skirtas veiklos ir profesinės atsakomybės draudimo, turto draudimo, transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo bei socialinio privalomojo draudimo rūšims. Nenagrinėtos Lietuvos poįstatyminės bazės teisės normos, kurios sudaro nemažą dalį teisės aktų reglamentuojančių privalomąjį draudimą.

Darbas skirtas tiek individualiems asmenims, norintiems suvokti Lietuvos privalomojo draudimo normų vystymosi tendencijas, tiek valstybės institucijoms, atliekančioms galiojančių teisės normų spragų užpildymą, derinant jas pagal ES standartus, tiek draudikams siekiantiems numatyti draudimo rinkos pokyčius ir laiku pasiruošti jiems svarbių teisės normų pasikeitimui arba atsiradimui.

Pagrindinės darbo išvados:

- ES yra numatytas žemės ūkio, gamtos ir keleivių laivybos srityje privalomasis draudimas, o Lietuvoje šiuos veiklos sritys dar nereglamentuotos privalomojo draudimo normomis;
- Yra nemažai įstatymų, kuriuose įtvirtinta tik privalomojo draudimo prievolė. Dėl nepakankamo reglamentavimo įstatymo nuostatas sunku vykdyti, ir privalomasis draudimas gali neatlikti savo paskirties- neapsaugos nukentėjusiojo;

SUMMARY

The topic of this paper is: The Tendencies of Legal Development of Compulsory Insurance in Lithuania.

Compulsory insurance – by law treatment obligatory insurance for some group of people or for all people.

The development of compulsory insurance rules is very important not only because of joining the European Union but as well because of insurance market globalization. In Lithuania some gaps and imprecision of legal regulations started their existence because of hurry developed legal acts of insurance.

The acts of compulsory insurance not always perform by their purpose (protection of assessor's and third party's interests), but these acts also can negatively influence the budget of country.

The purpose of this paper is to analyze:

- Legal compulsory insurance types regulations development in Lithuania;
- The theoretical and practical aspects'
- The ascension requirements of European Union in insurance range;
- Generalization of the tendencies of possible compulsory insurances legal developments;

The paper introduces its readers with Lithuanian compulsory insurance's legal development. It helps to measure the size of acts regulating the compulsory insurance and evaluate the match of European Union standards.

The methodical literature of different authors was used, as well as the review of laws in relation with compulsory insurance topic. Moreover, the information of Statistic Department and Insurance Supervisory Commission of Republic of Lithuania was used.

As the main aspects were taken some specific types of insurances: activity's and professional liability's insurance; insurance of property; obligatory motor driver's third party liability insurance; social compulsory insurance.

Some untried legal acts were used too, because they compose a huge part of legal acts, regulating the compulsory insurance.

The paper is intended not just for individual persons, who wish understand the compulsory insurance topic, but for some governmental institutions, which are going to fill some gaps in already valid legal acts, comparing them with European Union standards, too. Moreover, the paper should be interesting for insurers, who are analyzing the changes in insurance market for being ready in the case of legal acts changes and new acts rise.

The main paper's conclusions:

- In European Union the compulsory insurance in agricultural, nature and passengers navigation sectors is intended, but in Lithuania these sectors are still not regulated by compulsory insurance.
- There are many laws, which are fixing just the obligation of compulsory insurance. There is difficult to implement the provision of law, because of poor regulation. By this reason compulsory insurance can omit its purpose – will not protect aggrieved person.

Ne gyvybės draudimo pasirašytų įmokų struktūra 2000-2005m.*

Draudimo grupė	Įmokų struktūra procentais					
	2000m.	2001m	2002m	2003m	2004m	2005m
Sausumos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimas	16,09	16,33	40,15	33,02	35,08	31,42
Sausumos transporto priemonių, išskyrus geležinkelio transporto priemones, draudimas	27,33	28,34	19,68	23,94	27,09	31,36
Turto draudimas	21,73	20,99	15,76	16,89	15,50	16,28
Laidavimo draudimas	7,73	10,59	7,03	7,29	5,56	3,63
Kredito draudimas	3,42	3,52	2,70	2,89	2,93	1,96
Draudimas nuo nelaimingų atsitikimų	4,48	4,71	3,23	3,77	3,74	4,30
Draudimas ligos atvejui	4,14	4,71	3,07	2,95	2,71	2,98
Bendrosios civilinės atsakomybės draudimas	7,87	5,28	3,75	4,34	4,15	5,77
Kitas draudimas	7,22	5,54	4,63	4,91	3,25	2,30
Viso proc.	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Ne gyvybės draudimo apmokėtos žalos struktūra 2000-2005m.*

Draudimo grupė	Apmokėtos žalos struktūra procentais					
	2000m.	2001m	2002m	2003m	2004m	2005m
Sausumos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimas	16,98	15,26	22,80	24,12	30,80	34,13
Sausumos transporto priemonių, išskyrus geležinkelio transporto priemones, draudimas	33,26	45,08	37,07	30,55	37,89	40,30
Turto draudimas	18,27	13,02	16,79	28,97	13,33	11,87
Laidavimo draudimas	6,95	6,56	6,34	3,35	2,26	2,06
Kredito draudimas	4,43	3,46	3,40	3,23	3,38	2,34
Draudimas nuo nelaimingų atsitikimų	2,57	3,82	2,88	2,84	3,28	2,68
Draudimas ligos atvejui	1,92	2,31	1,80	1,62	1,85	1,63
Bendrosios civilinės atsakomybės draudimas	2,83	3,15	3,14	1,94	3,22	2,63
Kitas draudimas	12,79	7,34	5,78	3,38	3,99	2,35
Viso proc.	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

* Remiantis draudimo priežiūros komisijos duomenimis

Priedas2

Registruotų transporto priemonių skaičius 2000-2005m.

